

Variant Readings of the Dead Sea Psalms Scrolls against the Massoretic Text and the Septuagint Psalter

by PETER W. FLINT, Trinity Western University, Canada

This paper provides a complete listing of variant readings found in the Dead Sea Psalms scrolls¹ together with observations on the relationship between these manuscripts and the Septuagint Psalter (Σ). It divides into four main sections: a brief description of Alfred Rahlfs' edition and his criteria for establishing preferred readings; comments on selected variants that are shared by specific Judaean manuscripts and the Septuagint over against other Psalms scrolls or the Massoretic Text (ℳ); the collation of variant readings; and a bibliography.

With respect to the relationship between the Psalms scrolls and the Greek Psalter, three factors will become evident in the discussion that follows. First, several Psalms scrolls and the Septuagint Psalter share distinctive readings in contrast to ℳ, which strongly suggests that the translator used a *Vorlage* that sometimes differed from the text that is now preserved in ℳ. Second, the Judaean scrolls support some Greek readings that were not adopted by Rahlfs as constituting the Old Greek of the Psalter but relegated to his Apparatus. Several of these readings occur in the Western, Mixed and Lucianic groups, which indicates that the criteria used for determining the Old Greek in *Psalmi cum Odis* may have to be reassessed or further refined. Finally, if textual affiliations are taken into account, it may be possible to identify specific Psalms scrolls that join certain Greek manuscripts in preserving a proto-Massoretic form, while other Psalms scrolls and Greek manuscripts represent different editions of the Psalter. This last suggestion, however, is very preliminary, since more definite results would require a thorough evaluation of variants in the Greek Psalter and their relationship to specific manuscripts in the Dead Sea corpus.

1. Rahlfs' Edition of the Septuagint Psalter

Since its first appearance in the year 1931, Alfred Rahlfs' *Psalmi cum Odis* has remained virtually unchanged. The second edition (1967) contained only a few corrections, mostly of a typographical nature,² and the third "unveränderte

¹ I.e. manuscripts discovered at Qumran and other sites in the Judaean desert.

² For examples, cf. P.L. Hedley's review ("Göttingen Investigation," 57-72) of the first edition.

Auflage" appeared in 1979. In establishing his text of the Septuagint Psalter, Rahlfs divides his manuscript sources into six main groups:³

Lower Egyptian: for example, B S Bo 2008

Upper Egyptian: for example, U 2013 Sa 1221 2017

Western: for example, R La^R La^G

Hexaplaric: for example, 2005 1098 Ga

Lucianic: for example, Z T Tht Sy He ca. 100 mss in Holmes and Parsons

Mixed: for example, A 1219 55

Rahlfs' four principles or criteria for selection of the "Old Greek" or original Septuagint text are clearly presented in the *Prolegomena* to his edition:⁴

- (a) When a reading is attested by the Lower Egyptian, Upper Egyptian and Western texts (i.e. the three most ancient groups), it is accepted as the Old Greek.
- (b) When conflicting readings are attested among the three ancient text-groups, the reading that is equivalent to $\aleph$ is selected.
- (c) When the three older groups disagree with $\aleph$, while the younger (Hexaplaric and Lucianic) groups support it, Rahlfs adopts the reading of the older groups as the Old Greek and regards the Hexaplaric and Lucianic readings as corrections towards the proto-Massoretic Text.
- (d) In doubtful cases, Rahlfs accepts the reading of B' (i.e. B and S) as constituting the Old Greek, but not B alone.

It is clear from these criteria that in establishing his OG readings of the Psalter, Rahlfs offers an eclectic text that disregards Lucianic manuscripts almost completely. Moreover, *Psalmi cum Odis* requires a thorough revision and updating, since it falls far short of the requirements for a proper critical edition.⁵ Many Greek manuscripts were not included in his collations, some of which were available to Rahlfs, and others that have subsequently been discovered. Less than 100 manuscripts were collated for the critical edition, but Albert Pietersma recently estimated that ca. 1,200 Greek manuscripts of the Psalms are now available to scholars.⁶ Two *desiderata* for a new critical edition are to: (a) thoroughly evaluate the Greek evidence not employed by Rahlfs, and (b) assess the relevance of the Dead Sea Scrolls for identifying the Old Greek of the Psalter.⁷

³ *Psalmi cum Odis*, 6, 21-70.

⁴ *Psalmi cum Odis*, 71-72.

⁵ Cf. Jellicoe, *The Septuagint and Modern Study*, 297-98.

⁶ "Ra 2110 (P. Bodmer XXIV)," 263.

⁷ Cf. Flint, "Psalms from the Judaean Desert and the Septuagint Psalter," 205-207; "Psalms at Qumran," 201-202; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 230-31.

2. The Psalms Scrolls from the Judean Desert

The Dead Sea Scrolls comprise almost 900 manuscripts written in Hebrew, Aramaic, and Greek,⁸ of which over 200 are classified as "biblical scrolls,"⁹ and constitute our earliest witnesses to the text of Scripture. Of all the works that have been identified in these writings, the Psalter is represented by the highest number of manuscripts: thirty-six from Qumran and three from other locations (see Table 1). These scrolls reveal several interesting features that are relevant for our understanding of the Psalms; for example, at least fifteen "apocryphal" Psalms or compositions are distributed among five Psalms manuscripts.¹⁰ Seven of these were previously familiar to scholars,¹¹ while the other nine were unknown prior to the discovery of the Dead Sea Scrolls.¹² Another observation is that twelve manuscripts contain major variations in comparison with the *M*-150 and Septuagint Psalters. Differences in the *order* of Psalms alone appear in seven scrolls from Cave 4,¹³ while variations in *content* (i.e. the inclusion of compositions not found in *M* or *S*) occur in two from Cave 4 and another from Cave 11.¹⁴ Differences in both *order* and *content* are present in two manuscripts from Cave 11.¹⁵

Table 1: The Psalms scrolls

(1) 1Q10 (or 1QPs ^a)	(6) 4Q83 (or 4QPs ^a)	(11) 4Q88 (or 4QPs ^f)
(2) 1Q11 (or 1QPs ^b)	(7) 4Q84 (or 4QPs ^b)	(12) 4Q89 (or 4QPs ^g)
(3) 1Q12 (or 1QPs ^c)	(8) 4Q85 (or 4QPs ^c)	(13) 4Q90 (or 4QPs ^h)
(4) 2Q14 (or 2QPs)	(9) 4Q86 (or 4QPs ^d)	(14) 4Q91 (or 4QPs ⁱ)
(5) 3Q2 (or 3QPs)	(10) 4Q87 (or 4QPs ^e)	(15) 4Q92 (or 4QPs ^k)

⁸ Hartmut Stegemann previously indicated that "about 814 scrolls ... came to the museums" from Qumran ("Methods for the Reconstruction of Scrolls from Scattered Fragments," in Lawrence H. Schiffman [ed.], *Archaeology and History in the Dead Sea Scrolls. The New York University Conference in Memory of Yigael Yadin* [JSPSup 8; JSOT/ASOR Monographs 2; Sheffield: JSOT Press, 1990] 189–220, esp. 190, 208–209 n. 12). However, Stegemann has since pointed out that some manuscripts were listed together under a single Q number in certain editions, and now estimates the total number as closer to 900 (*Die Essener, Qumran, Johannes der Täufer und Jesus* [4th ed., Freiburg: Herder, 1994] 115). Martin Abegg (personal communication) arrives at a figure of 864 manuscripts for the Qumran material, which confirms Stegemann's higher estimate.

⁹ Eugene Ulrich (Chief Editor of the Cave 4 Biblical Scrolls) suggests (personal communication) a number of "just on 200," while James VanderKam (*The Dead Sea Scrolls: Today* [Grand Rapids: Eerdmans; London: SPCK, 1994] 30–31) estimates the number at 202 biblical scrolls, with 19 more found at other sites in the Judean desert.

¹⁰ 4QPs^f, 4Q522, 11QPs^a, 11QPs^b, 11QPsAp^a.

¹¹ Psalms 151A, 151B, 154, 155, the Catena (most likely forming a single Psalm with 136), David's Last Words (= 2 Sam 23:1–7), and Sirach 51:13–30.

¹² Apostrophe to Judah, Apostrophe to Zion, David's Compositions, Eschatological Hymn, Hymn to the Creator, Plea for Deliverance, three Songs Against Demons.

¹³ 4QPs^a, 4QPs^b, 4QPs^d, 4QPs^e, 4QPs^k, 4QPsⁿ, and 4QPs^q.

¹⁴ 4QPs^f, 4Q522, and 11QPsAp^a.

¹⁵ 11QPs^a and 11QPs^b.

(16) 4Q93 (or 4QPs ^l)	(24) 4Q98c (or 4QPs ^l)	(32) 11Q5 (or 11QPs ^a)
(17) 4Q94 (or 4QPs ^m)	(25) 4Q98d (or 4QPs ^u)	(33) 11Q6 (or 11QPs ^b)
(18) 4Q95 (or 4QPs ⁿ)	(26) 4Q98e (or 4QPs ^v)	(34) 11Q7 (or 11QPs ^c)
(19) 4Q96 (or 4QPs ^o)	(27) 4Q236 (or 4QPs89)	(35) 11Q8 (or 11QPs ^d)
(20) 4Q97 (or 4QPs ^p)	(28) 4Q522 (or Place Names)	(36) 11Q11 (or 11QPsAp ^a)
(21) 4Q98 (or 4QPs ^q)	(29) 5Q5 (or 5QPs)	(37) 5/6HevPs
(22) 4Q98a (or 4QPs ^r)	(30) pap6Q5 (or pap6QPs)	(38) MasPs ^a (or M1039-160)
(23) 4Q98b (or 4QPs ^s)	(31) 8Q2 (or 8QPs)	(39) MasPs ^b (or M1103-1742)

What is the relevance of the Dead Sea Psalms scrolls for our understanding of the Septuagint Psalter? A proper study of the relationship between these two bodies of literature requires an assessment of all the similarities and differences between individual Hebrew and Greek manuscripts, which requires the identification of variant readings that are shared by specific Judaean scrolls and the Septuagint over against $\mathfrak{M}$. With a variant being defined as any disagreement between a Psalms scroll and (a) $\mathfrak{M}$, or (b) another Psalms scroll, hundreds of differences have emerged (see the collation in section 5 below). Many of these variants are of relevance to our understanding of the Septuagint Psalter, usually because they agree with specific Greek manuscripts against $\mathfrak{M}$. This area of research has not been explored in depth so far,¹⁶ but the following proposals may facilitate comprehensive and systematic studies in the future. After providing representative listings by category of variant readings that are relevant to the Greek Psalter, I will comment on the significance of these variants for determining the *Vorlage* for the Old Greek of the Psalter.

3. Representative Listing of Variants in Three Categories

Many of the Psalms scrolls share common readings with the Septuagint text or other Greek manuscripts. These may be conveniently classified under three main categories, with one or two examples illustrative of each. Following each listing, an evaluation is offered as to whether the specified Hebrew readings were present in the *Vorlage* of the Septuagint Psalter, or whether these agreements between the Judaean and Greek texts are due to other factors. Any such evaluation must be made with reference to translation technique, which for the Septuagint Psalter may be described as fairly literal and non-idiomatic – not slavishly literal or wooden.¹⁷

¹⁶ In his Cornell edition of 11QPs^a (1967), James Sanders drew attention to three variants that exhibit agreements with readings found in the Septuagint (*Dead Sea Psalms Scroll*, 159). Further observations have been offered by Johann Cook, "On the Relationship between 11QPs^a and the Septuagint," 107-30; and P. Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 208-212; "Psalms at Qumran," 203-207; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 232-36.

¹⁷ Cf. P. Kyle McCarter, *Textual Criticism*, 92. According to some scholars, theological exegesis on the part of the translator is evident in certain cases; note the title of S. Olofsson's book, *God is My Rock. A Study of Translation Technique and Theological Exegesis in the Septuagint*.

3.1 Agreements against $\mathfrak{M}$ in minor details¹⁸

LXX	MT	(a) Verbal changes in number
34:16	35:16	$\mathfrak{M}$ חרק $\mathfrak{S}$ (ἐβρουξαν) 4QPs ^a ; cf. $\mathfrak{S}$
		(b) Verbal changes in mood
118:71	119:71	$\mathfrak{M}$ עֲנִיתִי $\mathfrak{S}$ (ἐταπεινώσάς με) 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$
		(c) Verbal differences in person
36:36	37:36	$\mathfrak{M}$ ויעבר $\mathfrak{S}$ (καὶ παρήλθον; > καὶ $\mathfrak{S}^{2013}$) 4QpPs ^a
		(d) Imperative instead of imperfect
70:2	71:2	$\mathfrak{M}$ תצילני $\mathfrak{S}$ (ῥύσαι με) 4QPs ^a
		(e) Differences in tense
108:31	109:31	$\mathfrak{M}$ יעמד $\mathfrak{S}$ (παρέστη) 11QPs ^a
		(f) Nominal changes in number (singular or plural)
118:160	119:160	$\mathfrak{M}$ דברך $\mathfrak{S}$ (τῶν λόγων σου) 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$
		(g) Construct plural instead of absolute singular forms
142:5	143:5	$\mathfrak{M}$ במעשה $\mathfrak{S}$ (ἐν ποιήμασιν) σ' 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$
		(h) Addition of syndeton
103:22	104:22	$\mathfrak{M}$ ויאספון $\mathfrak{S}$ (καὶ συνήχθησαν) 4QPs ^d 11QPs ^a (ויאספון)
		(i) Omission of syndeton
37:21	38:21	$\mathfrak{M}$ ומשְׁלֵמִי $\mathfrak{S}$ (οἱ ἀνταποδιδόντες) 4QPs ^a
		(j) Addition or omission of suffixes
124:4	125:4	$\mathfrak{M}$ בלבותם $\mathfrak{S}$ (τῇ καρδίᾳ) 4QPs ^e 11QPs ^a
		(k) Omission of particles
118:108	119:108	$\mathfrak{M}$ רצה-נא $\mathfrak{S}^{\text{L'A}}$ (εὐδόκησον) 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ $\mathfrak{S}^{\text{R}}$ (εὐδόκησον δὴ)
		(l) Change of preposition
106:41	107:41	$\mathfrak{M}$ מעוני $\mathfrak{S}$ (ἐν πτωχείᾳ), cf. v 10 4QPs ^f $\mathfrak{S}^{\text{R}^{\text{corr}}}$ 55 [ἀπὸ $\mathfrak{S}^{\text{R}}$] πτωχείας
		(m) Addition of preposition
103:5	104:5	$\mathfrak{M}$ עולם $\mathfrak{S}$ (εἰς τὸν αἰῶνα) 4QPs ^l $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$
		(n) Addition or omission of the article
139:3	140:3	$\mathfrak{M}$ כל יום $\mathfrak{S}$ (ὅλην τὴν ἡμέραν) 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$

Evaluation: Few if any of the Hebrew readings listed with $\mathfrak{S}$ in these examples were present in the translator's *Vorlage*, since the Psalms were not translated in an extremely literal manner. In some cases, readings that are common to specific scrolls and the Greek Psalter may be coincidental; in others the translator most likely used a Hebrew text like the one now preserved in $\mathfrak{M}$ but did not select literal equivalents for reasons of style or inner-Greek considerations. In the case of verbal forms, for example, it is often difficult to determine the tense of the Hebrew verb that lay before the translator.¹⁹ Thus under example (d), in Ps

¹⁸ See Flint, "Psalms from the Judaean Desert," 208–209; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 232–34.

¹⁹ Thus the example provided in (e) is not certain; cf. Barr, "Translators' Handling of Verb Tense," 381–403; Voigtla, "What the Translation of Tenses Tells," 183–96; Sailhammer, *Translational Technique of the Greek Septuagint*.

70:2 [71:2] the Greek form $\epsilon\upsilon\sigma\alpha\acute{\iota}\ \mu\epsilon$ may be translating the imperative הציילני (= 4QPs^a), but could also be translating the imperfect תציילני (= מל).²⁰

3.2 Agreements against מל in more significant aspects²¹

LXX	MT	(a) Substitutions of verbal or nominal root
21:17	22:17	כארר 5/6HevPs מל ^{mss} (ᾠρυσαν)] כארי מל; כרו מל ^{mss} , edd
48:13	49:13	יבין 4QPs ^c (συνῆκεν; cf. v 21)] מל ילין
128:3	129:3	רשעים 11QPs ^a (οἱ ἁμαρτωλοί)] מל א' ש'
32:1	33:1	(b) Addition of superscripts or <i>Halleluyahs</i> לדוד שיר מזמור 4QPs ^a ; cf. (τῷ Δάυιδ) ε'; pr. ψαλμός [L'A']] > מל; cj. c Ps 32 מל ^{mss}
103:1	104:1	לדוד 11QPs ^a 4QPs ^e (?) (τῷ Δαυιδ pr. [L ^{pa} add.] ψαλμός [L'a' [non He]])] > 4QPs ^d מל
144:13 ^{fin}	145:13 ^{fin}	(c) Addition of phrases or strophes נאמן אלוהים בדבריו וחסידי בכול מעשיו 11QPs ^a מל ^{ms} (Ken #142) (πιστὸς κύριος ἐν [+ πᾶσιν = בכרל* (Ἐξομολογήσομαί σοι, κύριε)] τοῖς λόγοις αὐτοῦ καὶ ὁστος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ)] > מל א' ש' ש' ע' ז' 'Ebr'
101:24–25	102:24–25	(d) Verse-division v 24b: קצר ימי אמר אלי 4QPs ^b (τὴν ὀλιγότητα τῶν ἡμερῶν μου ἀνάγγελόν μοι)] 24b–25 אמר אלי: מל קצר ימי: אמר אלי
118:68	119:68	(e) The Divine Name אדוני טוב אתה 11QPs ^a (κύριε)] מל טוב אתה (> אדוני)
137:1	138:1	יהוה אודכה 1° 11QPs ^a מל ^{mss} (ἐξομολογήσομαί σοι, κύριε)] מל אודך (> יהוה)
87:16	88:16	(f) Translation on the basis of word-sound (onomatopoeia) אפונה 4QPs ^s (ἐξηπορήθη); cf. Isa 24:19 מל אפונה] מל פורה
Ps 151	—	(g) Agreement regarding the end of the Psalter 11QPs ^a [151AB] ()] Ps 150 ends Psalter מל

Evaluation: Several of these examples provide strong evidence for a *Vorlage* that differs from מל. Although some readings may be due to Greek style or translation technique, most are sufficiently distinctive to confirm the existence of an underlying Hebrew text that reads differently from מל. For example, both 11QPs^a and the Septuagint Psalter end with the autobiographical Ps 151. Long before the discovery of the Dead Sea Scrolls, H. B. Swete claimed there to be “no evidence that [Ps 151] ever existed in Hebrew.”²² But 11QPs^a now provides striking evidence that Hebrew copies of this Psalm were circulating in Palestine around the turn of the Common Era. Another example is found in Ps

²⁰ Anssi Voitila writes: “In Ps 71:2 I would argue that the translator’s *Vorlage* read the imperfect. [In the Pentateuch] the translators not infrequently use Greek imperatives as a translation equivalent for Hebrew imperatives, ... usually in ‘commanding contexts,’ which is the case in this verse.”

²¹ See Flint, “Psalms from the Judaean Desert,” 209–10, 216; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 234–35.

²² Swete, *Introduction to the Old Testament in Greek*, 253.

144:13 [Heb 145:13], where the *nun* verse of this acrostic poem occurs in almost identical forms in 11QPs^a and $\mathfrak{S}$, but is missing in $\mathfrak{M}$.

3.3 Agreements with other Greek manuscripts against $\mathfrak{M}$ and $\mathfrak{S}$ ²³

LXX	MT	
68:18	69:18	אל 4QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ $\mathfrak{S}$ ($\mu\eta$, i.e. $\mathfrak{S}$ -B(A etc.); > 18a B*)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}^{\text{B}}$ (2° manu)
103:3	104:3	מקרה 4QPs ^d $\mathfrak{S}^{55}$ ($\sigma\tau\epsilon\gamma\acute{\alpha}\zeta\omega\nu$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\acute{o}$ $\sigma\tau\epsilon\gamma\acute{\alpha}\zeta\omega\nu$)
106:36	107:36	עיר 4QPs ^f $\mathfrak{S}^{\text{R}^{\text{L}^{\text{A}}}}$ ($\pi\acute{o}\lambda\epsilon\iota\varsigma$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\pi\acute{o}\lambda\iota\nu$ $\mathfrak{S}^{\text{S}}$)
106:41	107:41	בעני 4QPs ^f $\mathfrak{S}^{\text{R}^{\text{com}55}}$ ($\acute{\epsilon}\nu$ $\pi\tau\omega\chi\acute{\iota}\alpha$); cf. v 10] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\acute{\epsilon}\kappa$ $\pi\tau\omega\chi\epsilon\acute{\iota}\alpha\varsigma$ [$\acute{\alpha}\pi\omicron$ $\pi\tau\omega\chi\epsilon\acute{\iota}\alpha\varsigma$ $\mathfrak{S}^{\text{R}}$])
113:25	115:17	לוא מתים 4QPs ^c $\mathfrak{S}^{\text{L}^{\text{pau}}}$ ($\sigma\acute{\upsilon}\chi\iota$ $\nu\epsilon\kappa\rho\acute{o}\iota$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\sigma\acute{\upsilon}\chi$ $\sigma\acute{\iota}$ $\nu\epsilon\kappa\rho\acute{o}\iota$; i.e. $\mathfrak{S}$ - L^{mss})
118:49	119:49	דבריך 11QPs ^a $\mathfrak{S}^{\text{L}^{\text{He}}}$ ($\tau\acute{\omega}\nu$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega\nu$ σου) $\mathfrak{S}$ θ' σ'] $\mathfrak{M}$ α' , $\mathfrak{S}$ ($\tau\acute{o}\nu$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega\nu$ σου); = דברי σ'
118:137	119:137	וישירם 11QPs ^a $\mathfrak{S}^{\text{L}^{\text{A}}}$ ($\kappa\alpha\iota$ $\acute{\epsilon}\nu\theta\epsilon\acute{\iota}\varsigma$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ (i.e. $\kappa\alpha\iota$ $\acute{\epsilon}\nu\theta\eta\varsigma$ $\mathfrak{S}^{\text{S}^{\text{R}}}$ T ¹²¹⁹ Sa Ga)
129:5	130:5	ולדברו 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$ $\mathfrak{S}^{\text{S} 2017}$ (vid.; non Sa) ($\acute{\epsilon}\acute{\iota}\varsigma$ $\tau\acute{o}\nu$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega\nu$ $\alpha\acute{\upsilon}\tau\omicron\upsilon$)] $\mathfrak{M}$ α' , $\mathfrak{S}$ ($\acute{\epsilon}\acute{\iota}\varsigma$ $\tau\acute{o}\nu$ $\lambda\acute{o}\gamma\omega\nu$ σου; > copula)
134:21	135:21	יברככה 11QPs ^a (cf. Ps 134:3) $\mathfrak{S}^{\text{R}}$ ($\acute{\epsilon}\acute{\upsilon}\lambda\omicron\gamma\eta\sigma\epsilon\iota$ σε)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\acute{\epsilon}\acute{\upsilon}\lambda\omicron\gamma\eta\tau\acute{o}\varsigma$)
135:4	136:4	נפלאות 11QPs ^a $\mathfrak{S}^{\text{Sa-2017}}$ ($\theta\alpha\nu\mu\acute{\alpha}\sigma\iota\alpha$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\theta\alpha\nu\mu\acute{\alpha}\sigma\iota\alpha$ $\mu\epsilon\gamma\acute{\alpha}\lambda\alpha$)
135:15	136:15	נער 11QPs ^a $\mathfrak{S}^{\text{A}}$ ($\tau\acute{\omega}$ $\acute{\epsilon}\kappa\tau\iota\nu\acute{\alpha}\xi\alpha\nu\tau\iota$)] $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ($\kappa\alpha\iota$ $\acute{\epsilon}\kappa\tau\iota\nu\acute{\alpha}\xi\alpha\nu\tau\iota$)
150:1	150:1	הללו אל 11QPs ^a $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ $\mathfrak{S}^{\text{L}^{\text{pau}}}$] pr. הללו יה $\mathfrak{M}\mathfrak{S}$ ('Αλληλουία); + $\text{'Αγγαίου καὶ Ζαχαρίου}$ $\mathfrak{S}^{\text{L}^{\text{pau}}}$ (cf. 145[146]:1; 146[147]:1, etc.)

Evaluation: These examples indicate that the Dead Sea scrolls sometimes contain readings that do not concur with $\mathfrak{M}$ or $\mathfrak{S}$, but have equivalents in other Greek manuscripts that were not accepted by Rahlfs as containing the OG for these entries. This does not mean that, because certain readings not adopted by Rahlfs occur in certain Greek manuscripts and Qumran scrolls, they were necessarily present in the OG. But it does indicate that such readings are often very ancient, and should not be summarily dismissed as secondary or inferior. The Psalms scrolls remind us that many readings that were relegated by Rahlfs to his Apparatus should be seriously considered for determining the original Greek text of the Psalter. Our representative listing of variants suggests that the following categories may sometimes preserve the OG: the Western group (106:36; 134:21); the mixed group (68:18; 103:3; 106:36; 106:41; 118:137; 135:15); and the Lucianic group (106:36; 113:25; 118:49; 118:137; 150:1). The last of these is rather surprising, since Rahlfs tended to disregard Lucianic manuscripts for determining the OG. It may be noted, however, that even he

²³ Flint, "Psalms from the Judean Desert," 210–11, 217; *Dead Sea Psalms Scrolls*, 235–36.

sometimes felt constrained to base his critical text on Lucianic readings. Three examples are at Psalms 15:8 (προωρόμην; cf. προωρόμην B' U L^{pau} Z A''); 32:15 (εἰς; > B' U R A'); 39:3 (ἰλύος; cf. ὕλεως B' 2013 R THe* A''); and 68:3 (ἰλύν; cf. ὕλην B' L^{pau} He 1219').²⁴

4. Introduction to the Collation

The collation below contains all the variants that occur in the thirty-nine Psalms scrolls and seven other documents from the Judean Desert (including the Psalms *pesharim*). These collations will enable scholars to assess the textual nature of individual scrolls and to explore relationships between specific Psalms scrolls, $\mathfrak{M}$ and $\mathfrak{G}$. For published material, variant readings were obtained mainly from the preliminary or final editions of Dead Sea Scrolls. For unpublished material, photographs were consulted wherever possible. Transcriptions and collations were also provided by the respective DJD editors preparing Psalms manuscripts from Cave 4 (Skehan, Ulrich, Flint), from Cave 11 (earlier van der Ploeg, now García Martínez, Tigchelaar, van der Woude), and from Naḥal Ḥever (earlier Greenfield, now Flint).²⁵

Criteria for Determining Variants. A variant is defined as any disagreement between one of the Dead Sea Psalms scrolls with either $\mathfrak{M}$ or another Psalms scroll. While the Versions ($\mathfrak{G}$, La, $\mathfrak{C}$, $\mathfrak{T}$, and $\mathfrak{B}$) do not feature in the actual determination of variant readings, the reading of $\mathfrak{G}$ is often included in the collations because of the importance of the Greek Psalter.

Orthographic Variants. Orthographic differences are not included in the collations, except in the following cases: (a) Where an entry may also qualify as a variant, in which case it is followed by [VAR or ORTH] or, in more difficult cases, by [VAR and ORTH?]. (b) When the original reading (denoted by the siglum *) has been corrected to a different orthographic form.²⁶

Signs, Sigla, Format. The sigla used in these collations are generally in accordance with *BHS*, *Septuaginta X. Psalmi cum Odis*, and the DJD series. The format enables readers to identify with precision the following items for any reading: the scriptural reference, the manuscript, relationship to the corresponding reading in other scrolls (if any), relationship to $\mathfrak{M}$, and relationship to $\mathfrak{G}$.

Division of Material. The collations conveniently divide into five main sections: Book I (Psalms 1–41 [Greek 1–40]); Book II (42–72 [41–71]); Book III

²⁴ See Hedley, "Göttingen Investigation," 70; Flint, "Psalms from the Judean Desert," 211, 217; and *Dead Sea Psalms Scrolls*, 236.

²⁵ The collation that appears in my book (*Dead Sea Psalms Scrolls*, pp. 86–116 [see Bibliography]) is more detailed by also providing fragment, column and line numbers, which entails separate entries for each manuscript that is cited.

²⁶ These cases are included because the issue of why and how a manuscript has been corrected is of interest to many scholars.

(73–89 [72–88]); Book IV (90–106 [89–105]); and Book V (107 to 150 [106–150]). A final section treats those compositions that are lacking in $\mathfrak{M}$ but are present in certain Psalms scrolls. Virtually all this material is also absent from $\mathfrak{G}$, but one composition (Ps 151) is common to both $\mathfrak{G}$ and 11QPs^a.

5. Collation of Variants

5.1 Book I: Psalms 1 to 41 (Greek 1 to 40)

- 2:3 $\mathfrak{M}$ מוסרותימו [11QPs^c מוסדרות[ימו]]
 2:4 $\mathfrak{M}$ אדוני 11QPs^c $\mathfrak{M}^{\text{L}}$; יהוה $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$; > $\mathfrak{M}^{\text{A}}$; και ὁ κύριος $\mathfrak{G}$
 5:9–10 4QPs^a אין [אין $\mathfrak{M}$]; 4QPs^a אִין
 5:11 $\mathfrak{M}$ האשימום [4QPs^a האשימו]
 5:13 $\mathfrak{M}$ כצנה 4QPs^a $\mathfrak{G}$
 7:9 אל 11QMelch $\mathfrak{M}$ 1° יהוה ($\mathfrak{M}$ κύριος)
 9:5 $\mathfrak{M}$ ישבת [11QPs^c ושבתה]
 9:5 $\mathfrak{M}$ שופט [11QPs^c שפטתה]
 11:2 $\mathfrak{M}$ כננו [4QCatena A וריכנו]
 11:2 $\mathfrak{M}$ חצם [4QCatena A $\mathfrak{G}$ (βέλη)]
 12:6 $\mathfrak{M}$ אשית [אשית $\mathfrak{M}$]; 5/6HevPs [אל צדי] קים אשית [ת]
 12:7 $\mathfrak{M}$ בעליל לארץ [11QPs^c עיל לארץ]; 5/6HevPs $\mathfrak{M}$; δοκίμιον τῇ γῇ $\mathfrak{G}$
 12:8 $\mathfrak{M}$ זו [11QPs^c זה]
 13:2 $\mathfrak{M}$ את-פניכה [4QCatena A פניכה]
 13:3 $\mathfrak{M}$ אשית [4QCatena A אשית [VAR OF MORPH?]]
 14:1 $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$ עול; $\mathfrak{M}$ עלילה [11QPs^c עולה]
 14:5 $\mathfrak{M}$ שם [11QPs^c שמה]
 15:3 לא רגל על לשנו [5/6HevPs (2 hemistichoi) [לא עשה] ... [על קרבן] $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{G}$ (3 hemistichoi)]
 17:1 $\mathfrak{M}$ תפלת [4QCatena A תפלת] ($\mathfrak{G}$ τῆς προσευχῆς μου)
 17:7 $\mathfrak{M}$ ממתקוממים [8QPs (haplography? cf. DJD III, p. 148) מתקוממים]
 17:9 $\mathfrak{M}$ זו [11QPs^c זו] (cf. Ps 62:12); τῶν $\mathfrak{G}$ [16:9]
 17:9 $\mathfrak{M}$ שדוני [11QPs^c דרש] (ταλαιπωρησάντων με)
 17:11 $\mathfrak{M}$ אשרינו; $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$; prp. $\mathfrak{M}$ אשרינו [11QPs^c גרשוני] ($\mathfrak{G}$ ἐκβάλλοντές με) $\mathfrak{M}$ or ישרוני BHS
 17:13 $\mathfrak{M}$ פלטה [11QPs^c פלש]
 17:14 $\mathfrak{M}$ ממתים ידך [11QPs^c ממותים]; ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς χειρός σου $\mathfrak{G}$
 17:14 $\mathfrak{M}$ בחיים [11QPs^c $\mathfrak{G}$ (ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν)]
 18:2 $\mathfrak{M}$ ארחמך [11QPs^c רחמך, v. d. Ploeg] > 2 Sam 22:2 $\mathfrak{M}$ $\mathfrak{G}$
 18:4 $\mathfrak{M}$ אקרא [11QPs^c אקראה] and 2 Sam 22:4 $\mathfrak{M}$; ἐπικαλέσομαι $\mathfrak{G}$ and 2 Sam 22:4 $\mathfrak{G}$
 18:4 $\mathfrak{M}$ ומן איבי [11QPs^c 2 Sam 22:4 $\mathfrak{M}$ (ומאיבי)] [VAR and ORTH]
 18:12 $\mathfrak{M}$ חשכת; $\mathfrak{M}^{\text{ms}}$ 2 Sam 22:12 $\mathfrak{M}$ ($\mathfrak{M}$ חשכת); σκοτεινόν $\mathfrak{G}$; σκοτός 2 Sam 22:12 $\mathfrak{G}^{\text{ms}}$ [8QPs [VAR and ORTH]]
 18:16 $\mathfrak{M}$ מוסדות [4QPs^c מוסדות] (fem.) [11QPs^c (masc.) מוסד]
 18:16–17 $\mathfrak{M}$ מגערתך [11QPs^c (v 17a?) ישלח] (tr. stichs 16cd and 17ab?)

- 37:20 ואוהבי יהוה כיקר כורים] 4QpPs^{a*} (> 20aβ and βα)] pr. (ואיבי יהוה כיקר כרים) 4QpPs^{a corr} Ⓢ (has both 20aβ and βα; cf. DJD V, p. 48)
- 37:20 ואוהבי 4QpPs^{a corr} Ⓢ (oi δὲ ἐχθροί) [VAR and ORTH]
- 37:20 כורים 4QpPs^{a corr} Ⓢ (cf. Ps 65:14; Isa 30:23†); καὶ ὑψωθῆναι (= ויכרום) Ⓢ [VAR and ORTH]
- 37:20 בעשן 4QpPs^a Ⓢ (ὥσει καπνός) [VAR and ORTH]
- 37:23 בכול 4QpPs^a Ⓢ (> בכול ודרכו) [VAR and ORTH]
- 37:25 גם 4QpPs^a Ⓢ (καὶ γὰρ) [VAR and ORTH]
- 37:28 נשמוד 4QpPs^a Ⓢ (ἄνομοι δὲ ἐκδιωχθήσονται, DJD V, p. 49) Ⓢ
- 37:33 בהשפטו 4QpPs^{a*} (partly erased *waw*; cf. DJD V, p. 49) Ⓢ
- 37:35 ומתעלה 4QpPs^a Ⓢ (καὶ ἐπαιρόμενον = ומתעלה) Ⓢ
- 37:36 ועבר 4QpPs^a Ⓢ (καὶ παρήλθον; > καί Ⓢ^{ms}) [VAR and ORTH]
- 37:36 והנה 4QpPs^a Ⓢ
- 37:38 יחדו 4QpPs^a Ⓢ
- 37:40 ויפלטם ויפלטם 4QpPs^a Ⓢ (καὶ ῥύσεται ... καὶ ἐξέλεται) Ⓢ
- 38:9 נפוגתי 4QPs^a Ⓢ (ἐκακώθην) Ⓢ
- 38:10 נסתרה 4QPs^a Ⓢ
- 38:12 נגעי יעמדו] 4QPs^a (cf. Ps 88:19; Job 19:13–14) Ⓢ (נגעי יעמדו) Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ (= [vid.])
- 38:16 תענה אדני 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:16–17 אלהי 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:17 הגדילו 4QPs^a Ⓢ
- 38:19 כי 4QPs^a Ⓢ
- 38:19 עוני 4QPs^a Ⓢ
- 38:19 מחטאתי 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:20 חיים 4QPs^a Ⓢ (cf. 35:7; 69:5; note 20^a in BHS) Ⓢ
- 38:20 שקר 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:21 ומשלמי 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:21 תחת טובה 4QPs^{a corr} Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:21 ישטנוני 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:21 רדפי 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:22 יהוה אלהי 4QPs^a Ⓢ (καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν) Ⓢ
- 38:23 חושה 4QPs^a Ⓢ (cf. 71:12 [חושה] Ⓢ; cf. 71:12 [חושה] Ⓢ and 70:6)
- 38:23 לעזרתי 4QPs^a Ⓢ (> לי) Ⓢ

5.2 Book II: Psalms 42 to 72 (Greek 41 to 71)

- 44:8 ומשנאינו 4QPs^c Ⓢ
- 45:2 לשוני 4QpPs^a Ⓢ
- 45:6–7 המלך 11QPs^d Ⓢ
- 48:5 המלכים 4QPs^j Ⓢ (cf. 2:2 and 72[71]:11) Ⓢ
- 49:9 וחזל 4QPs^j Ⓢ (καὶ ἐκόπασεν [v10] Ⓢ = Ⓢ)

- 49:10 [כִּי לֹא = *ὅτι οὐκ ὄψεται*; $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ לֹא יֵרָאֶה] 4QPs^c $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ \ [יֵרָאֶה] $\mathfrak{S}$
- 49:13 $\mathfrak{M}$ יֵלִין] 4QPs^c $\mathfrak{S}$ (*συνῆκεν*; cf. v 21)
- 50:21 $\mathfrak{S}$ (?) הִוֵּת = *ἀνομίαν*; $\mathfrak{M}$ הִוֵּת] 4QPs^c *sic!* אִיִּת
- 51:4 $\mathfrak{M}^{\text{q mss}}$ apocopated form הִרֵב] 4QPs^c 4QPs^j $\mathfrak{M}$] *hif. imper. form* הִרֵב *ἐπὶ πλεῖον* $\mathfrak{S}$
- 52:7 $\mathfrak{M}$ חִיִּים] 4QPs^c חִיִּים
- 52:8 $\mathfrak{M}$ וְעָלִיו] 4QPs^c $\mathfrak{S}^{\text{mss}}$
- 52:11 $\mathfrak{M}$ אֹדֶךְ] 4QPs^c אֹדֶךְ
- 52:11 $\mathfrak{M}$ חֲסִידֶיךָ] 4QPs^c $\mathfrak{M}^{\text{mss}}$ [VAR and ORTH]
- 53:4 $\mathfrak{M}$ כָּלוּ] (הִכָּל) $\mathfrak{S}$ (*πάντες*); cf. 14:3 [4QPs^a כֹּל
- 53:5 $\mathfrak{M}$ קִרְאוּ] 4QPs^a קִרְא
- 53:7 $\mathfrak{M}$ מִצִּיּוֹן] 4QPs^a בֵּינִים צִיּוֹן
- 56:4 $\mathfrak{M}$ יוֹם] 4QPs^a $\mathfrak{S}$ (*ἡμέρας*); cf. v 10 בֵּינִים
- 57:1 $\mathfrak{M}$ מִפְּנֵי] 1QpPs (cf. 1 Sam 8:18) $\mathfrak{S}$ [*ἀπὸ προσώπου*] [ORTH, VAR, PHONETIC?]
- 60:8//108:8 $\mathfrak{M}$ אֲמַדֵּד] 4QpPs^a אֲמַדֵּד; *διαμετρέσω* $\mathfrak{S}$
- 66:16 $\mathfrak{M}$ שִׁמְעוּ] 4QPs^a שִׁמְעוּ
- 67:6 $\mathfrak{M}$ 1° יוֹדוּךָ] 4QPs^a וִידוּכָהּ [VAR and ORTH]
- 67:8 $\mathfrak{M}$ יִבְרַכְנוּ] 4QPs^a יִבְרַכּוּכָהּ
- 68:16 $\mathfrak{M}$ 2° הָרָה] 11QPs^d [זָה הָרָה]
- 68:31 $\mathfrak{M}$ גַּעַר] 1QpPs גַּעַר
- 69:3 $\mathfrak{M}$ בִּינִין] 4QPs^a (or בִּין) [VAR and ORTH]
- 69:3 $\mathfrak{M}$ וְאִין] 4QPs^a אִין
- 69:3 $\mathfrak{M}$ וְשִׁבְלָתָהּ] 4QPs^a שִׁבְלָתָהּ [VAR and ORTH]
- 69:4 $\mathfrak{M}$ כָּלוּ] 4QPs^a כָּלִיו [VAR and ORTH?]
- 69:4 $\mathfrak{M}$ עֵינֵי] 4QPs^a עֵינֵי
- 69:4 $\mathfrak{M}$ מִיחֵל = *מִיחֵל* (or *מִיחֵל* BHS) $\mathfrak{S}$] 4QPs^a בַּחֵל
- 69:4 $\mathfrak{M}$ לֹא־לֵךְ] *Mic 7:7* לֹא־לֵךְ יִשְׁעִי (cf. v 7; 4QPs^a לֹא־לֵךְ יִשְׁ רֹאֵל)
- 69:5 $\mathfrak{M}$ מִשְׁעָרֹת] 4QPs^a מִשְׁעָרִי
- 69:6 $\mathfrak{M}$ לֹא־לֵךְ] 4QPs^a לֹא לֵךְ
- 69:7 $\mathfrak{M}$ בִּי +] 4QPs^a [יִבְ] וְשִׁר
- 69:7 $\mathfrak{M}$ אֵל יִכְלְמוּ בִּי] 4QPs^a [אֵלִי\י] כְּלָמוֹ
- 69:9 $\mathfrak{M}$ מוֹדֵר] 4QPs^a מִי זֶר
- 69:9 $\mathfrak{M}$ וְנִכְרִי] 4QPs^a נִכְרִי
- 69:11 $\mathfrak{M}$ וְאִבְכָּה] 4QPs^a וְאָךְ; $\mathfrak{S}^{\text{mss edd}}$ *καὶ συνέκαμψα* = *וְאִבְכָּה*, cf. 57[56]:7 (*BHS*^{app} = *וְאִבְכָּה* or *וְאִבְכָּה*?); $\mathfrak{S}^{\text{mss}}$ *καὶ συνεκάλυψα* = *וְאִבְכָּה* (or inner Greek corruption?)
- 69:12 $\mathfrak{M}$ וְאֵהִי] 4QPs^a (cf. v 11) וְהֵי
- 69:13 $\mathfrak{M}$ בִּי +] 4QPs^a [יִ] שִׁיחֹר
- 69:13 $\mathfrak{S}$ וְבִי נִגְנוּ = $\mathfrak{M}$ וְנִגְנוֹת] 4QPs^a בִּי וְנִגְנוּ
- 69:14 $\mathfrak{M}$ לֶךְ] 4QPs^a לֶמָּה
- 69:14 $\mathfrak{M}$ עַתָּה] 4QPs^a עַתָּה
- 69:15 $\mathfrak{M}$ וְאֵל אֲטַבְעָה] 4QPs^a [וְ] אֵל אֲטַבְעָה] וְיִקְחֵנִי גְדֹלִי
- 69:15 $\mathfrak{M}$ אֲנִצְלָה] 4QPs^a 2° [הַצָּ] לִנִּי
- 69:15 $\mathfrak{M}$ וּמִמְעַמְקֵי] 4QPs^a מִמְעַמְקֵי (*sg. καὶ ἐκ τοῦ βάθους*)
- 69:16 $\mathfrak{M}$ תִּבְלַעֲנִי] 4QPs^a תִּבְלַעֲנִי
- 69:16 $\mathfrak{M}$ פִּיהַּ] 4QPs^a פִּי
- 69:17 $\mathfrak{M}$ יִהְיֶה +] 4QPs^a עֲנִי

- 69:17 מִן כִּי טוֹב חֹסֶדְךָ] 4QPs^a (cf. *BHS* note 17^{a-a}) [VAR and ORTH]
 69:18 אֶל 4QPs^a מִן^{ms} (μῆ)] מִן^{ms} (2° manu)
 69:18 מִן מָהֵר] 4QPs^a (vid.) [מָה] הָ
 69:19 מִן קִרְבָּה אֶל] 4QPs^a קִרְבַּע
 71:1 pr. Ps 38 4QPs^a] pr. Ps 70 מִן [69]
 71:2 מִן תְּצִילֵנִי] 4QPs^a (ῥῥσαι με)
 71:2 מִן וּתְפַלְטֵנִי] 4QPs^a = ; > מִן^{ms} (cf. 31:2)
 71:2 מִן וְהוֹשִׁיעֵנִי] 4QPs^a (2°) (cf. 31:3)
 71:3 מִן לְבַיִת מְצוּדוֹת = ; מִן לְבַיִת מְצוּדוֹת (vid.) (cf. 31:3)
 71:4 מִן וְחוֹמָךְ] 4QPs^a (cf. Isa 1:17)
 71:6 מִן גּוֹרִי] 4QPs^a (μὸν εἴ σκεπαστής) ; εἴ ὁ ὑπερασπιστής μου
 71:11 מִן וְתַפְשׁוּהוּ] 4QPs^a תַּפְּשׁוּהוּ
 71:12 מִן חוֹשֶׁה] 4QPs^a (cf. 38:23) ; cf. 38:23 and 70:6 (חוֹשֶׁה) [VAR and ORTH]
 71:13 מִן יִכְלֹמוּ ; מִן יִכְלֹמוּ] 4QPs^a מִן^{ms} (καὶ ἐκλιπέτωσαν)

5.3 Book III: Psalms 73 to 89 (Greek 72 to 88)

- 77:19 מִן בְּגִלְגַּל] 11QPs^c בְּגִלְגַּל
 78:1 מִן אֲזַנְכֶם] 11QPs^c מִן^{ms} (cf. *BHS* ^{app}) [VAR and ORTH]
 78:9 מִן נִרְקָשִׁי] 11QPs^d מִן^{ms}
 78:31 מִן בְּמִשְׁמֵנֵיהֶם] 4QPs^c מִשְׁמֵנֵיהֶם
 81:6 מִן שִׁפְתַּי] 11QPs^d שִׁפְתַּי [VAR and ORTH]
 81:7 מִן כִּפְיִי] 11QPs^d כִּפְיִי
 81:9 מִן תִּשְׁמַע לִי] MasPs^a corr (eras.) תִּשְׁמַע לִי
 82:1 מִן בְּקִרְבִּי] 11QMelch MasPs^a ; ἐν μέσῳ [VAR and ORTH?]
 82:2 מִן עָלַי] 11QMelch MasPs^a ; ἀδικίαν [VAR and ORTH?]
 82:8^{fin} מִן מִן^{ms}] MasPs^a corr (del) = מִן
 83:7 מִן אֶהְיֶה אֲדוֹם] MasPs^a (cf. 2 Chron 25:20) (metathesis or different reading?)
 83:8 מִן גָּבַל וְעִמּוֹן] MasPs^a גָּבַל עִמּוֹן
 83:10 מִן כְּסִיסְרָא] v 10a MasPs^a ; v 10b MasPs^a
 83:12 מִן שִׁתְּמוּ] MasPs^a ; cf. מִן (θoῦ = הָ) (*BHS*)
 83:14 מִן אֱלֹהִים] MasPs^a אֱלֹהִים
 83:19a מִן וִידְעוּ ... יְהוָה] MasPs^a (cf. *BHS*)
 84:7 מִן יִשְׁתַּחֲוֶה] MasPs^a [VAR and ORTH?]
 86:13 מִן חֹסֶדְךָ גָּדוֹל עָלַי] 11QPs^d (vid.) [לִי חֹסֶדְךָ]
 88:16 מִן אֶפְוֶה] 4QPs^c ; cf. (ἐξηπορήθην, onomatopoeic effect) and Isa 24:19 in
 89:20 מִן לְחַסְדֶּיךָ ...] 4QPs89^{corr} ; ...] 4QPs89^{corr} [לְחַסְדֶּיךָ ...]
 89:20 מִן לְחַסְדֶּיךָ] 4QPs89 (cf. v 4 [לְחַסְדֶּיךָ]) ; τοῦ
 89:20 מִן וְתִאֲמַר] 4QPs89 תִּאֲמַר
 89:20 מִן שׁוֹמֵר] 4QPs89 שׁוֹמֵר
 89:20 מִן עֹז] 4QPs89 עֹז

- 89:20 חור [בחר] 4QPs89*] 4QPs89^{corr} מ (בחור) [var and orth?]
 89:20 מ מעם 4QPs89] מ מעם
 89:21 מ בשמן 4QPs89] מ בשמן
 89:22 מ [אש] 4QPs89*] מ [אש] 4QPs89^{corr} מ
 89:22 מ תכון עמו 4QPs89] מ (συναντιλήμψεται αὐτῷ)
 89:23 pr. v 26 4QPs89] pr. v 22 מ
 89:23 מ אויב בו 4QPs89] מ אויב
 89:23 מ עולה 4QPs89] מ [var or orth]
 89:23 לא יעננו 4QPs89^{corr}] מ לענות 4QPs89*] מ לענות (cf. 1 Sam 7:10);
 89:23 מ^{ms}
 89:24–25 > 4QPs89] hab מ
 89:26 pr. v 22 4QPs89] pr. v 25 מ
 89:26 מ ידו 4QPs89] מ יד
 89:26 מ ובנהרות 4QPs89^{corr}] מ ובנהרות
 89:27 pr. v 23 4QPs89] pr. v 26 מ
 89:27 מ [א] בי את 4QPs89] מ [א] בי את 27a + 27b מ (אלי וצור ישועתי)
 89:28 מ אף 4QPs89] pr. v מ
 89:28 מ אתנהו 4QPs89^{corr(?)}] מ אתנהו 4QPs89*
 89:31 pr. v 28 4QPs89] pr. v 30 מ
 89:44 מ במלחמה 4QPs^c] מ במלחמה

5.4 Book IV: Psalms 90 to 106 (Greek 89 to 105)

- 91:1 pr. Apocryphal Psalm 11QPsAp^a] pr. Ps 90 מ
 91:1 [לדוד] (vid.) 11QPsAp^a] מ (Αἰνὸς φδῆς τῷ Δαυὶδ) > מ
 91:2 מ אומר 11QPsAp^a] מ אומר (intermediate var. = יאמר, v. d. Ploeg?) [var, orth]
 91:2 מ בוסח 11QPsAp^a (cf. Ps 71:5; Job 31:24); + βοηθός μου מ^{ms}
 91:2 מ אבסח בו 11QPsAp^a (cf. Ps 71:5; Job 31:24); + βοηθός μου מ^{ms}
 91:4 מ תחסה 11QPsAp^a] מ תחסה (ἐλπιεῖς)
 91:4 מ צנה 11QPsAp^a] מ צנה (lost hemistich [?]; cf. BHS)
 91:4^{fin} מ סלה 11QPsAp^a] > מ
 91:6 מ צהרים 4QPs^b] מ צהרים (tr. a and b 11QPsAp^a [ἐν σκότει διαπορευομένους])
 91:7 מ יגע 4QPs^b] מ יגע (γέγει) 11QPsAp^a; cf. 1 K 6:27; Jer 51:9
 91:7 מ יגע 4QPs^b] מ יגע (γέγει) 11QPsAp^a; cf. 1 K 6:27; Jer 51:9
 91:8 מ בעיניך 4QPs^b] מ בעיניך (tr. a and b 11QPsAp^a)
 91:8 מ רשעים תראה 11QPsAp^a] מ רשעים תראה
 91:8 מ ושלמת רשעים תראה 11QPsAp^a (cf. Isa 34:8; Hos 9:7; Mic 7:3)] מ ושלמת (hapax); και
 91:8 מ (ἀνταπόδοσιν)
 91:9 מ מחמדו 11QPsAp^a] מ מחמדו
 91:9 מ מעונך 11QPsAp^a (cf. 1 Kings 20:6; Isa 64:10)
 91:10 מ תאנה 11QPsAp^a] מ תאנה (προσελεύσεται ... κακά)
 91:10 מ ונגע לא יקרב 11QPsAp^a] מ ונגע לא יקרב
 91:10 מ באהלך 11QPsAp^a] מ באהלך (ἐν τῷ σαηνώματί σου); τῷ σαηνώματί σου
 91:11 מ לשומרך 11QPsAp^a (cf. 1QS II 13)] מ לשומרך [var and orth]

- 91:13 4QPs^b [על] פתן [] 11QPsAp^a; ἐπ' ἀσπίδα καὶ βασιλίσκον 𐤓
- 91:14-16 shorter version 11QPsAp^a] longer version 𐤓 𐤓
- 91:14 4QPs^b [ח] שקתה 11QPsAp^a; ἤλπισεν 𐤓
- 91:16 𐤓 ואראה 11QPsAp^a] 𐤓; καὶ δέξω αὐτῶ 𐤓
- 91:16^{fin} [ויענו כל העם אמן אמן] 11QPsAp^a(?)] > 𐤓 𐤓 (cf. Neh 8:6 אמן אמן)
- 91:16^{fin} 11QPsAp^a] > 𐤓 𐤓 (NB: no Psalm commences with סלה, and only Psalms 3, 9, 24, and 46 end with סלה).
- 92:5 4QPs^b 𐤓^{ms}] 𐤓 במעשי (pr. καὶ)
- 92:5 4QPs^b] 𐤓 ארנן 𐤓
- 92:7 4QPs^b] 𐤓 לא 𐤓 (cf. 73:22) ולא
- 92:12 1QPs^a] 𐤓 תשמענה שמעה
- 92:15 4QPs^b] 𐤓 טובה > (cf. Gen 15:15, etc.) 𐤓 טובה
- 92:15 4QPs^b] 𐤓 יהיו והיו
- 93:1 pr. Apostrophe to Zion 11QPs^a] pr. Ps 92 𐤓 𐤓[91]
- 93:1 11QPs^a] > 𐤓 𐤓
- 93:1 11QPs^a 𐤓 (καὶ περιεζώσατο) 𐤓 התאזר
- 93:1 11QPs^a 𐤓^{ms}(Ken) 𐤓 (ἐστερέωσεν); cf. Ps 75:4] 𐤓 תכון (cf. Ps 96:10)
- 93:1 11QPs^a] 𐤓 תמוט 𐤓 [VAR, PHONETIC, ORTH?]
- 93:5 4QPs^b] 𐤓 נארה] 𐤓 נאה [VAR & ORTH?]
- 94:14 4QPs^b*] 𐤓 לא 4QPs^b corr] 𐤓 לא 4QPs^b corr [ORTH, but CORR]
- 94:14 4QPs^b] 𐤓 עמו את עמו
- 95:5 4QPs^m] 𐤓 ויבשת (cf. Gen 1:9f.)] 𐤓 ויבשה
- 99:1 pr. Ps 135 and other composition(s) 4QPs^k] pr. Ps 98 4QPs^b(vid.) 𐤓 𐤓 [97]
- 99:1 4QPs^k 𐤓^{ms} (tr. 𐤓)] > 𐤓
- 101:2 11QPs^a] 𐤓 אלי (haplography?)
- 102:5 4QPs^b] tr. 𐤓 (end of colon): 4QPs^b] 𐤓 לחמי מאכל
- 102:16 4QPs^b] 𐤓 וייראו 𐤓 (𐤓^{ms}) ויראו 4QPs^b] 𐤓 וייראו
- 102:16 4QPs^b*] 𐤓 הארץ 4QPs^b corr] 𐤓 (τῆς γῆς); > 𐤓^{ms}
- 102:16 4QPs^b] 𐤓 כבודך (cf. Isa 59:19) כבודו
- 102:17 4QPs^b] 𐤓 בכבודו בכבוד
- 102:18 11QPs^a] 𐤓 תולעת תפלת
- 102:20 4QPs^b] 𐤓 ממרום (cf. Deut 26:15) 𐤓 ממרון
- 102:20 4QPs^a] 𐤓 אל הארץ] 𐤓 אל ארץ; ἐπὶ (εἰς 𐤓^{ms}) τὴν γῆν 𐤓
- 102:24 11QPs^a] 𐤓 ענה 4QPs^b] 𐤓 (כי >)
- 102:24 4QPs^b 𐤓^q 𐤓^{ms}] 𐤓 כחי
- 102:24-25 v 24b 4QPs^b קצר ימי אמר אלי: v 24b-25 4QPs^b קצר ימי: אמר אלי
- 102:26 11QPs^a] 𐤓 יסדת 4QPs^b] 𐤓 נוסדה
- 102:26 4QPs^a 4QPs^b 𐤓^{ms}(Ken)] 𐤓 ומעשי
- 102:27 4QPs^b] 𐤓 כלבוש 11QPs^a] 𐤓 וכלבוש
- 102:29^{fin} 11QPs^a] > 𐤓 (cf. 103:1); cf. εἰς τὸν αἰῶνα κατεσθνηθήσε-ται 𐤓
- 103:2 4QPs^b*] 𐤓 גמוליו 4QPs^b corr] 𐤓 [ORTH, but CORR]
- 103:3 4QPs^b] 𐤓 הרפא 𐤓 הרפא
- 103:3 4QPs^b*] 𐤓 לכל 2° 4QPs^b corr] 𐤓 לכל
- 103:3 4QPs^b] 𐤓 תחליכי 4QPs^b corr] 𐤓 תחלוך 4QPs^b*] 𐤓 תחלוך
- 103:10 4QPs^b] 𐤓 כְּצוֹנְתֵינוּ] 𐤓 [VAR and ORTH]

- 103:20 את יהוה] 4QPs^b מן יהוה (> את)
 103:20 מן 1° דברו] 4QPs^b 1° דבריו
 103:20 מן 2° דברו] 4QPs^b 2° דבריו
 104:1 pr. Ps 147 4QPs^d] pr. Ps 118 4QPs^c 11QPs^a; pr. Ps 103 מן [102]
 104:1 pr. Ps 118 4QPs^c(?) 11QPs^a] pr. Ps 147 4QPs^d; pr. Ps 103 מן [102]
 104:1 מן 4QPs^d(?) 11QPs^a (τῷ Δαυιδ)] > 4QPs^d מן
 104:1 יהוה יהוה; 11QPs^a(vid.); יהוה יהוה 4QPs^d יהוה יהוה] אלהי
 מן 4QPs^d; מן יהוה אלהי; מן יהוה אלהי
 104:1 מן מאד] 11QPs^a מואדה [VAR and ORTH]
 104:1 מן לבש] 4QPs^d תלבש
 104:2 מן עטה] 4QPs^d עטי
 104:2 מן 4QPs^d corr 4QPs^c 11QPs^a מן שמים כיריעה] + [כש] למח
 104:3 מן המקרה] 4QPs^d מן המקרה
 104:3 מן עליותי] 4QPs^d על[יר]תו
 104:3 מן 11QPs^a 4QPs^d המהלך] 4QPs^d מהלך
 104:4 מן עשה] 4QPs^d 4QPs^d עשי; ὁ ποιῶν] [VAR or ORTH]
 104:4 מן 11QPs^a] א[מלאכו] 4QPs^d מלאכו
 104:4 מן 4QPs^d 11QPs^a משרתו] (pr. καί) מן [משרתו] 4QPs^d משרת[ו]
 104:4 מן 11QPs^a אש לזהט] 4QPs^d 4QPs^d אש [לה]ט
 BHS
 104:5 מן 4QPs^d מן (ὁ θεμελιῶν)] 4QPs^d יוסד
 and ORTH]
 104:5 מן עולם] 4QPs^d מן (εἰς τὸν αἰῶνα)] [VAR and ORTH]
 104:8 מן אל] 2QPs^d ולכו[ל]
 104:10 מן המשלח] 4QPs^d משלח
 104:10 מן הרים] 4QPs^d (τῶν ὀρέων) מן ההרים
 104:11 מן כל היתו] 4QPs^d πάντα τὰ θηρία
 104:11 מן שדי] 4QPs^d את ה \\\ [דנה]
 104:11 מן 4QPs^d] י[(ישב[ו]ר) 2QPs^d ישברו] 4QPs^d י
 104:22 מן יאספון] 4QPs^d 11QPs^a (καὶ συνήχθησαν) מן יאספון
 104:22 מן 4QPs^d מעונותם] 11QPs^a (cf. Jer 21:13; Job 37:18) מעונותיהם
 104:23 מן 4QPs^d מן עד] 11QPs^a עד
 104:24 מן 4QPs^d 11QPs^a בחוכמה] 11QPs^a בחוכמה
 104:24 מן 11QPs^a נעשיתה] (cf. Ps 33:16) נעשה
 104:25 מן זה הים] 11QPs^a הים
 104:25 מן שם] 11QPs^a locative?] [VAR or ORTH?]
 104:25 מן רמש הרבה] 4QPs^d (רמ[ש]
 104:25 מן למספר] 4QPs^d (ἀριθμός)] 11QPs^a infinitive?
 104:27 מן לחת אכלם] 11QPs^a (δοῦναι τὴν τροφήν αὐτοῖς) לחת להם
 אכלם
 104:28 מן ילקטון] 11QPs^a וילקטון
 104:29 מן 4QPs^d] 11QPs^a (2 hemistichoi)] pr. v 29a
 מן 3 hemistichoi] מן תסתיר פניך יבהלון
 104:29 מן רוחם] 11QPs^a רוחה
 104:29 מן יגועון] 11QPs^a (καὶ ἐκλείψουσιν) מן יגועו
 104:30 מן יבראון] 11QPs^a (καὶ κτισθήσονται) מן יבראו
 104:31 מן יהי] 11QPs^a ויהי
 104:32 מן לארץ] 11QPs^a ἐπὶ τὴν γῆν
 104:32 מן 11QPs^a] 11QPs^a ויעשו (error?)

- 104:34 v 34b [אנכי אשמח ב]הוה 11QPs^a מִן [> 4QPs^d
 104:35 מִן יתמו; 11QPs^a; כאשר יתמו] 4QPs^d כי ית[מו]
 104:35 4QPs^d כי ית[מו]; מִן יתמו] 11QPs^a כאשר יתמו
 104:35 מִן חֲטָאִים] 11QPs^a [VAR and ORTH?]
 104:35 מִן מִן הָאֵרֶץ] 4QPs^d מִן הָאֵרֶץ] 11QPs^a מארץ
 104:35 מִן הָאֵרֶץ] 11QPs^a [הללויה] cj. c. 105[104] מִן
 105^{init} מִן >] 11QPs^a הודו ליהוה כי טוב כי [לעלם חסדו]
 pr. Ἀλληλουῖα מִן
 105:1 pr. Ps 147 4QPs^e(reconstr.) 11QPs^a] pr. Ps 104 מִן [103]
 105:3 מִן יִשְׁמַח לֵב מִבְּקֵשִׁי יְהוָה] 11QPs^a (= 1 Chron 16:10b מִן [εὐφρανθήσεται
 καρδία ζητοῦσα τὴν ἐνδοκίαν αὐτοῦ])
 105:6 מִן עֲבָדָיו] 11QPs^a corr (δούλοι αὐτοῦ);
 מִן עֲבָדָיו] 11QPs^a corr (δούλοι αὐτοῦ)
 105:6 מִן בַּחֲרִירִי] 11QPs^a מִן^{mss}
 105:7 מִן הוּא] 11QPs^a הוּא
 105:9 מִן אֶת אֲבֵרָהֶם] 11QPs^a עם אברהם; τῷ Ἀβραάμ מִן
 105:9 מִן וּשְׁבוּעָתוֹ] 11QPs^a שְׁבוּעָתוֹ
 105:11 מִן לֶךְ] 11QPs^a לֶכְךָ
 105:28 מִן דִּבְרִי; מִן^{mss} דִּבְרִי; מִן^{mss} דִּבְרִי] 11QPs^a [דב]רִי
 105:29(?) מִן הִפֵּךְ] 11QPs^a שֶׁם
 105:30 מִן שֶׁרֶץ] 11QPs^a [ש]רצה
 105:37 מִן וִירִצִּיָּאם] 4QPs^e 11QPs^a [וירוצא]ת עמו; cf. v 43
 105:38 מִן שֶׁמֶח] 4QPs^e שֶׁמֶח
 105:44 מִן וִיתֵן] 11QPs^a corr (eras.) וִיתֵן] 11QPs^a לתת ויתן

5.5 Book V: Psalms 107 to 150 (Greek 106 to 150)

- 107:9 נִפְשׁ שִׁקְקָה / וּנְפֶשׁ רַעְבָּה] 4QPs^f [נפש] רעבה; tr. מִן [נפש שקקה / ונפש ש]קקה
 107:13 מִן מִמְצִיקוֹתֵיהֶם] 4QPs^f (cf. v 28) מִמְצִיקוֹתֵיהֶם] 4QPs^f [VAR and ORTH]
 107:13 מִן יוֹשִׁיעִם] 4QPs^f [VAR and ORTH]
 107:14 מִן יוֹצִיאִים] 4QPs^f [καὶ ἐξήγαγεν αὐτούς]
 107:15 מִן יוֹדוֹ] 4QPs^f [VAR and ORTH]
 107:15 מִן חֲסִידוֹ] 4QPs^f [τὰ ἐλέη αὐτοῦ]
 107:16 מִן נַחֲשֶׁת] 4QPs^f (cf. Isa 45:2 [נחושה])
 107:24 מִן נִפְלְאוֹתָיו] 4QPs^f (cf. preceding יהוה and vv 8, 15, 21, 31)
 107:25 מִן גִּלְיִי] 4QPs^f (cf. v 29 [גליהם])
 107:26 מִן נִפְשֶׁם] 4QPs^f נִפְשֶׁם
 107:26 מִן בִּרְעָה] 4QPs^f (cf. v 5) בִּרְעָה
 107:28 מִן מִמְצִיקוֹתֵיהֶם] 4QPs^f (cf. v 13) מִמְצִיקוֹתֵיהֶם
 107:28 מִן יוֹצִיאִים] 4QPs^f (cf. v 6) יוֹצִיאִים
 107:29 מִן יִקֵּם] 4QPs^f (hif. קום) יִקֵּם
 107:29 מִן גִּלְיִי] 4QPs^f (cf. v 25) גִּלְיִי
 107:30 מִן וִישְׁמַחוּ כִּי יִשְׁתַּקֵּר] 4QPs^f pr. v 30a
 107:35b מִן וָאֵרֶץ] 4QPs^f וָאֵרֶץ
 107:35b מִן לְמַצְאֵי] 4QPs^f (cf. Isa 35:7; 49:10; Eccl 12:6) לְמַצְאֵי
 107:36 מִן רַעֲבִים] 4QPs^f עִם רַב

- 107:36 ערי 4QPs^f 𐤓𐤌𐤔 (πόλεις)] עיר 𐤌𐤓𐤔 (πόλιν)
 107:39 [ימ]עטו 4QPs^f 𐤓𐤌𐤔
 107:41 4QPs^f 𐤓𐤌𐤔 (ἐν πτωχείᾳ), cf. v 10] מעוני 𐤓𐤌𐤔 (ἐκ πτωχείας [ἀπὸ
 πτωχείας 𐤓𐤌𐤔]) [VAR and ORTH]
 107:41 𐤓𐤌𐤔 וישם [𐤓𐤌𐤔] 4QPs^f] 𐤓𐤌𐤔
 107:42 𐤓𐤌𐤔 קפצה 4QPs^f]
 108:8//60:8 4QPs^a [see entry for 60:8]
 109:4 4QPs^f יסטמוני 𐤓𐤌𐤔 (ראני תפלה +) יסטמוני 4QPs^f] (vid.)
 109:5 𐤓𐤌𐤔 וישמו 4QPs^f] 𐤓𐤌𐤔 [VAR and ORTH]
 109:6 𐤓𐤌𐤔 וישם 4QPs^f]
 109:25 4QPs^f רשם (cf. Deut 32:32)] 𐤓𐤌𐤔 [VAR and ORTH]
 109:26 4QPs^a (ה)ושיעני 11QPs^a] + v 26b (הושיעני כחסדך) 4QPs^f]
 109:27 11QPs^a] 𐤓𐤌𐤔 ואתה יהוה. tr. 11QPs^a] 𐤓𐤌𐤔 > 4QPs^f > 4QPs^f
 109:28 4QPs^f עבדך]ה 11QPs^a] 𐤓𐤌𐤔 (ὁ δὲ δοῦλός σου); כה 11QPs^a [VAR
 and ORTH]
 109:31 11QPs^a 𐤓𐤌𐤔 (παρέστη)] 𐤓𐤌𐤔
 109:31 [reconstr.] + Apostrophe to Zion 4QPs^f] + Ps 110 𐤓𐤌𐤔[109]; ?
 11QPs^a
 112:1 pr. Ps 103 4QPs^b (> Psalms 104–111)] pr. Ps 111 𐤓𐤌𐤔[110]
 115:1 2° 4QPs^o] 2° 𐤓𐤌𐤔 [VAR and ORTH]
 115:2 4QPs^b איה נא 𐤓𐤌𐤔
 115:17 4QPs^e 𐤓𐤌𐤔 (οὐχὶ νεκροί)] 𐤓𐤌𐤔 לא המתים (οὐχ οἱ νεκροί)
 116:8 4QPs^o 𐤓𐤌𐤔] 𐤓𐤌𐤔 מן דמעה
 116:8^{fin} 4QPs^o 𐤓𐤌𐤔 (> 8c by homoiarchton) 4QPs^o] 𐤓𐤌𐤔 את רגלי מדחי + (habet
 8c) 𐤓𐤌𐤔; pr. 𐤓𐤌𐤔 (> 8b by homoiarchton)
 118:1 pr. Ps 136 11QPs^a[catena]] pr. Ps 117 4QPs^b(reconstr.) 𐤓𐤌𐤔[116]
 118:7 4QPs^b 𐤓𐤌𐤔 ואני 4QPs^b
 118:8 pr. v 16 11QPs^a[catena]] pr. v 7 4QPs^b 𐤓𐤌𐤔[117]
 118:8 4QPs^b 11QPs^a[catena] 𐤓𐤌𐤔 (לבטוח) 𐤓𐤌𐤔 (λεποιθέναι)] 𐤓𐤌𐤔 לחסות
 118:9 11QPs^a[catena] 𐤓𐤌𐤔 (מבטח) 4QPs^b 𐤓𐤌𐤔 (מבטח)] 𐤓𐤌𐤔 מבטח
 118:9^{fin} + strophe 𐤓𐤌𐤔 11QPs^a [catena]] > 4QPs^b
 (𐤓𐤌𐤔 ב[נדיבים])
 118:12 pr. v 10 4QPs^b (> v 11; homoiarchton?)] pr. v 11 𐤓𐤌𐤔
 118:15 pr. v 1 [catena] 11QPs^a 11QPs^b] pr. v 14 𐤓𐤌𐤔 [Ps 117]
 118:16 16b 11QPs^a [catena] 𐤓𐤌𐤔 (ימין יהוה עשתה גבורה) 𐤓𐤌𐤔 (δεξιὰ κυ-
 ρίου ἐποίησεν δύναμιν)] > 4QPs^b(?) 𐤓𐤌𐤔 𐤓𐤌𐤔; 11QPs^b[catena]
 118:16 11QPs^a[catena] 𐤓𐤌𐤔 (ἐποίησεν δύναμιν)] 𐤓𐤌𐤔 עשה חיל
 118:19 4QPs^b אבא בם] 𐤓𐤌𐤔 אבאם
 118:20 4QPs^b 𐤓𐤌𐤔 (cryptic form of divine name?, cf. DJD V, p.53)] 𐤓𐤌𐤔
 𐤓𐤌𐤔 (τοῦ κυρίου);] 4QPs^b
 118:26 4QPs^b 11QPs^a 𐤓𐤌𐤔 (ברכנוכם) [Ps 118] 𐤓𐤌𐤔 (εὐλογήκαμεν
 ὑμᾶς)] 11QPs^a [Ps 118]
 118:27 11QPs^a 𐤓𐤌𐤔 (cf. Judges 16:11; 15:13; Ezek 3:25)] 𐤓𐤌𐤔 אסורי
 𐤓𐤌𐤔; 𐤓𐤌𐤔 אסורי
 118:29 pr. v 9 + strophe 11QPs^a[catena]] pr. v 28 11QPs^a 4QPs^b (reconstr.)
 𐤓𐤌𐤔; pr. v 28 and 2 strophes (cf. v 21) 𐤓𐤌𐤔[117]
 118:29 11QPs^a[catena]] 𐤓𐤌𐤔 כי לעלם חסדו
 𐤓𐤌𐤔 (> 119:1 יה) cf. 𐤓𐤌𐤔 118:1 (= 119:1 𐤓𐤌𐤔);] 4QPs^b
 119:1 pr. Ps 132 11QPs^a] pr. Ps 118 𐤓𐤌𐤔[117]

- 119:2 עת 11QPs^a מ^{ms}(Ken)] בכל לב (cf. 119:20, col. vii 6)
- 119:2 מ^{ms} ידרשוהו] 11QPs^a ידרשוהו
- 119:5 11QPs^a חקיד] 11QPs^a [א?] מתכה (amrth has also been proposed)
- 119:13 מ^{ms} ספרתי] (בשפתי 4QPs^h (cf. preceding
- 119:15 מ^{ms} 11QPs^a אשיחה] 4QPs^h אשיח
- 119:16 (בחקתיך) מ^{ms} 4QPs^h בחוקותיך] (cf. v 12 and BHS^{app})
- 119:16 מ^{ms} 11QPs^a מ^{ms} (מ^q Ken, de Rossi)] (τῶν λόγων σου) דברך מ^{ms}
- 119:17 מ^{ms} 4QPs^h 11QPs^a מ^{ms}(Ken)] גמל מ^{ms}; ἀνταπόδοσ ^{ms} (ambiguous? cf. Ps 57[56]:3 and 138[137]:8)
- 119:17 מ^{ms} אחיה] 4QPs^h 11QPs^a מ^{ms}(Ken, BHS)
- 119:17 מ^{ms} 11QPs^a מ^{ms} (מ^q Ken, de Rossi)] (τοὺς λόγους σου) דברך מ^{ms}
- 119:18 מ^{ms} 4QPs^h] ואביטה 11QPs^a מ^{ms}
- 119:18 מ^{ms} (מ)תורתך] 11QPs^a מ^{ms}(Ken)
- 119:20 מ^{ms} 4QPs^h] גרשה 11QPs^a [VAR and PHONETIC VAR]
- 119:22 מ^{ms} 11QPs^a] (גלל ^{ms} imper. of גל) גל (περίελε) ^{ms} (another form of imper.; cf. Versions)
- 119:27 מ^{ms} 11QPs^a ^{corr} (יך)] 11QPs^a ^{ms} (cf. Ken)
- 119:32 מ^{ms} מצותיך] 1QPs^a [מ]צותך
- 119:37 מ^{ms} 11QPs^a] כדברך; מ^{ms} (Ken, de Rossi); מ^{ms} (Ken, de Rossi) בדברך
- 119:37 מ^{ms} 4QPs^g] חונני 11QPs^a (cf. cols. XII 5; XIII 5; and XIX 14)
- 119:40 מ^{ms} 4QPs^g] חונני 11QPs^a (cf. v 37 [col. VIII 1])
- 119:41 מ^{ms} 4QPs^g] (ויבאני) מ^{ms} 11QPs^a] (ויבאני) מ^{ms} 4QPs^g
- 119:41 מ^{ms} 4QPs^g] חסד 11QPs^a] (τὸ ἐλεός σου) חסד
- 119:42 מ^{ms} 4QPs^g] וענה 11QPs^a ^{corr}] 4QPs^g ואענה
- 119:42 מ^{ms} 4QPs^g] כי פקודיך נציתי] (יך) מ^{ms} 11QPs^a כי בשחתי בדברכה (cf. vv 45, 56, 100)
- 119:43 מ^{ms} 4QPs^g] אמת 11QPs^a מ^{ms}
- 119:43 מ^{ms} 4QPs^g] למשפטיך; מ^{ms} (Ken, de Rossi) למשפטיך ^{ms}
- 119:44 מ^{ms} 4QPs^g] תורתך 1QPs^a 11QPs^a (תכה) מ^{ms}
- 119:44 מ^{ms} 11QPs^a] pr. לעלם מ^{ms} (εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος)
- 119:45 מ^{ms} 4QPs^g] (ברחבה) מ^{ms} 11QPs^a ברחוביה
- 119:48 מ^{ms} 11QPs^a] ואשיחה] (שיח) מ^{ms} 1QPs^a ואשישה
- 119:49 מ^{ms} 11QPs^a] (τῶν λόγων σου) דברך; = מ^{ms} (τὸν λόγον σου) דברך
- 119:59 מ^{ms} 11QPs^a ^{corr} (eras?)] ואשיבה 11QPs^a ^{ms} ואשיתה
- 119:64 מ^{ms} 11QPs^a] חוקיך
- 119:68 מ^{ms} 11QPs^a] טוב אתה (κύριε) מ^{ms} טוב אתה אדוני
- 119:70 מ^{ms} 11QPs^a] ש[ע]שעתי] 11QPs^a ^{ms} (Ken); cf. 119:24, 77, 92, 143, 174 (ἐμελέτησα)
- 119:71 מ^{ms} 11QPs^a] עניתני (ἐταπείνωσάς με); cf. Ps 119:75; 88:8 עניתני מ^{ms}
- 119:72 מ^{ms} 11QPs^a] מאלף (מאלף?) מ^{ms}
- 119:78 מ^{ms} 1QPs^a] (ע)ותוני מ^{ms}

- 119:82 ו[כל] 4QPs^g מִטְ [כלתה] 11QPs^a (cf. v 81)
- 119:83 עשיתיני 4QPs^g מִטְ [עשיתיני] 11QPs^a
- 119:83 חסדכה מִטְ חקיק [חסדכה] 11QPs^a
- 119:85 שחת 11QPs^a מִטְ^{ms} (Ken) [שיחות] = שיחות (ἀδολεσχίας)
- 119:87 בארץ 11QPs^a (cf. BHS^{app}) [בארץ] מִטְ
- 119:88 חונני 11QPs^a [חיני] מִטְ (cf. 119:37 [col. VIII 1])
- 119:88 עדות (rare form of pl.) 11QPs^a מִטְ (τὰ μαρτύρια)
- 119:92 בעוני 4QPs^g מִטְ [בעוני] 11QPs^a מִטְ^{ms} (Ken)
- 119:105 דברכה 11QPs^a מִטְ^{q mss} (Ken, de Rossi) [דברך] מִטְ
- 119:105 אור 11QPs^a [אור] מִטְ
- 119:105 לנתיבתי (pl.) 11QPs^a מִטְ [לנתיבתי] (sing.) מִטְ [VAR and ORTH?]
- 119:106 לשמר 11QPs^a [לשמר] מִטְ
- 119:106 משפט 11QPs^a מִטְ (τὰ κρίματα) [משפט] 11QPs^a corr(eras.) מִטְ^{ms} (Ken)
- 119:107 נעויתי 11QPs^a [נעניתי] מִטְ (ἐταπεινώθην)
- 119:107 חונני 11QPs^a מִטְ^{ms} (λόγιον). For the form חונני, cf. 119:37 [col. VIII 1], etc.) [חיני] מִטְ (λόγον)
- 119:108 רצה 11QPs^a מִטְ^{ms} (Ken) מִטְ (εὐδόκησον) [רצה-נא] מִטְ (εὐδόκησον δῆ)
- 119:108 ומשפטיך 11QPs^a [ומשפטיך] מִטְ
- 119:109 תורתך 11QPs^a [תורתך] מִטְ
- 119:110 לי 11QPs^a [לי] מִטְ
- 119:110 ומפקודיך 11QPs^a [ומפקודיך] מִטְ (καὶ ἐκ τῶν ἐντολῶν σου)
- 119:111 ששון 11QPs^a מִטְ [ששון] 11QPs^a corr(eras?)
- 119:113 תורתך 11QPs^a [תורתך] מִטְ
- 119:114 לדברך 11QPs^a מִטְ^{ms} (Ken) מִטְ (εἰς τοὺς λόγους σου) [לדברך] מִטְ (εἰς τὸν λόγον σου)
- 119:115 מצות 11QPs^a (if pl., then orthographically unique in this ms) [מצות] מִטְ pl. מִטְ
- 119:116 משברי 11QPs^a [משברי] 5QPs מִטְ
- 119:117 ראשה 11QPs^a [ראשה] מִטְ = ראשתעשע (hitpalpel of שעע; cf. vv 16, 47) מִטְ (καὶ μελετήσω)
- 119:117 חקיק 5QPs [חקיק] מִטְ [חקיק] 11QPs^a חוקיכה
- 119:119 חשבתי 11QPs^a מִטְ (ἐλογισάμην) [חשבתי] מִטְ^{ms} (Ken, de Rossi)
- 119:119 לכן 5QPs מִטְ [לכן] 11QPs^a על כן
- 119:119 עדותיכה 5QPs מִטְ^{ms} (> כ[נ]ל); + διὰ παντός מִטְ (cf. v 117, where διὰ παντός translates תמיד; probably dittography acc. to BHS^{app})
- 119:128 פקודי כל 11QPs^a מִטְ^{ms} [פקודי כל] מִטְ [τὸς] πάσας τὰς ἐντολάς σου מִטְ [= כל פקודיך] (2° כל > 2° כל)
- 119:129 פלאות 11QPs^a [פלאות] מִטְ (cf. 119:36 [col. XII 9])
- 119:130 יאיר 11QPs^a [יאיר] מִטְ imper. 11QPs^a imper. והאר
- 119:131 כי 11QPs^a מִטְ^{ms} (Ken) [כי] pr. מִטְ
- 119:131 יאבתי 11QPs^a (cf. Ps 119:40, 174 [cols. VIII 4; XIV 4]) [יאבתי] מִטְ ha-rax; ἐπεπόθουν מִטְ
- 119:133 באמרתך 11QPs^a מִטְ^{ms} (de Rossi) [באמרתך] מִטְ^{ms} (Ken, de Rossi) מִטְ
- 119:136 על 11QPs^a מִטְ^{ms} [על] מִטְ (> כי)
- 119:137 וישר 11QPs^a מִטְ^{ms} (καὶ εὐθεῖς) [וישר] מִטְ
- 119:140 עבדכה 11QPs^a (error?) [עבדכה] 11QPs^a corr; ועבדך 5QPs מִטְ

- 119:142 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה [צדק] 11QPs^a] 11QPs^a צדק
 119:142 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 5QPs^a לעולם 11QPs^a] עולם
 119:152 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (cf. 1QH I 21; XV 12)] מדעתכה
 119:152 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] יסדתני
 119:153 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (> כי; haplography?)] pr. כי
 119:154 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ריב
 119:155 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] רחוק מרשעים ישועה 11QPs^a] רחוק מרשעים
 119:156 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (cf. v 159 [col. XIII 11]; but also v 154 [line 5], the only time מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה for this word)] חונני
 119:159 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] כחסדך מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (ἐν τῷ ἐλέει σου)
 119:159 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (cf. v 156 [col. XIII 7]; but also v 154 [line 5], the only time מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה for this word)] חונני
 119:160 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (τῶν λόγων σου)] דברך
 119:160 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] צדק
 119:161 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] חנם [ORTH and VAR?]
 119:161 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου)] ומדברך
 119:162 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ממוצא
 119:163 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (δὲ)] תורתך
 119:171 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] תהלה לכה
 119:172 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] תענה
 119:173 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] לעזרני [ORTH and VAR?]
 119:174 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] תורתך
 119:175 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (καὶ τὰ κρίματά σου)] שפטיכה
 119:175 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (NB: scribal dots over י and מ); ומשפטך
 119:175 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (Ken); מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (Ken); מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (Ken)] יעזרני
 119:176 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] מצותיך
 120:1 pr. Ps 148 11QPs^a (reconstructed)] pr. Ps 119 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה [118]
 120:6 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 4QPs^a] לה נפשי
 121:1 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (cf. 122:1, etc.)] למעלות
 121:2 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (error?)] מעם
 121:3 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה (μηδέ)] אל
 121:5 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] יהיה
 121:5 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] יהיה צלך [VAR and ORTH]
 121:8 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] יהיה
 122:1 pr. Apocryphal piece 4Q522] pr. Ps 121 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה [120]
 122:2 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] רגלני
 122:3 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a (error?)] הבנויה
 122:3 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] לה יחדו
 122:4 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ששם עלו שבטים שבטי יה
 122:4 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ששם
 122:4 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] עדת ישראל
 122:5 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ששם
 122:5 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] כסאות
 122:6 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] שאלו
 122:7 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] ששלו
 122:8 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] נא
 122:9 מִצְדָּקְתָּךְ צִדְקָה 11QPs^a] טוב

- 123:1 לדויד (>) מ שיר המעלות] 11QPs^a (cf. 121:1 מ) [שיר ל] דויד למעלות
 123:1 מ 11QPs^a corr מ (error?) נ[אתי] 11QPs^a* (error?)
 123:1 מ את עיני] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) [עי]ני
 123:1 מ הישבי] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) [var? and ORTH]
 124:7 מ אנוחו] 11QPs^a corr מ (error?)
 125:1 מ לא] 11QPs^a מ
 125:2 מ לה] 11QPs^a (refers to Jerusalem; cf. Ps 122:3)
 125:2 מ ויהוה] 11QPs^a (haplography?)
 125:2 מ סביב לעמו] 4QPs^e [לע]מו סביב tr. מ
 125:3 מ ידיהם;] 4QPs^e corr (= יָדַי or יָדַי, cf. 125:5);
 125:4 מ בלבבותם] 4QPs^e 11QPs^a (τῇ καρδίᾳ)
 125:5 מ והמטים.] 4QPs^e corr מ pr. 4QPs^e* 11QPs^a עקלקל
 125:5 מ עקלקולות;] 4QPs^e corr; (?) עקלקולות;] 4QPs^e* עקלקולות;
 125:5 מ (> suffix [εἰς τὰς στραγγαλιάς]); cf. Judges 5:6
 125:5 את כול פועלי] (μετὰ τῶν ἐργαζομένων) מ (את פועלי) 4QPs^e את פועלי
 125:5 מ האון] 11QPs^a מ^{ms}(Ken); cf. Ps 141:9b in col. xxiii, line 5
 126:1 מ בשוב] 4QPs^e* pr. שיר המעלות.] 4QPs^e corr 11QPs^a מ
 126:1 מ (ישב or / שוב) שיבת] (αἰχμαλωσίαν) מ 4QPs^e מ^{ms} (שבה) שיבת
 126:1 מ (שבה) שיבת
 126:1 מ כחלמים] (ὡς παρακλημένοι; cf. Isa 38:16) מ 11QPs^a כחלמים
 126:1 מ (כחלמים) מ [var and ORTH]
 126:2 מ 4QPs^e corr 11QPs^a מ + 4QPs^e יהוה
 126:4 מ שבותינו] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) מ^k (שבותינו)
 126:6 מ ויבכו] 11QPs^a* (πορευόμενοι ἐπορεύοντο καὶ ἔκλαιον)
 126:6 מ הלוך ילך ובכה;] 11QPs^a corr (eras?); cf. מ^{ms}(Ken);
 126:6 מ 1° נשא] 11QPs^a (αἰρונτες) מ^{ms} 1° נשא (cf. v 6b and BHS^{app})
 126:6 מ 2° נשא] 11QPs^a 1QPs^b 2° נשא (αἰρונτες) מ^{ms}(Ken)
 128:3 מ פריה] 1QPs^b הפ[ריה] (= Isa 17:6) מ (?)
 128:5 מ יהוה] 11QPs^a κύριος
 129:2 מ רבת] 11QPs^a מ^{ms}(Ken)
 129:3 מ חרשים] 11QPs^a (οἱ ἀμαρτωλοί)
 129:4 מ יהוה] 11QPs^a κύριος
 129:8 מ ולא] 11QPs^a מ
 129:8 מ 1° 4QPs^b מ [var and ORTH] יהוה] 11QPs^a sic! [יהוה א] לוהיכמ
 129:8 מ אליכם] (ἐφ' ὑμᾶς) מ 4QPs^b 11QPs^a מ^{ms}(Ken); cf. מ
 130:1 מ (עול)] 11QPs^a (עול) 4QPs^e corr (vid.) שיר המעלות.] 4QPs^e* מ[עמקים]
 130:1 מ (ממ[עמקים]) 4QPs^e ממעמקים] 11QPs^a אדוני ממעמקים
 130:2 מ תהינה] 11QPs^a תהי נא
 130:2 מ אונך] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) [אונך] אונכה
 130:2 מ קשבות] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) מ קשבות] 4QPs^e [var and ORTH]
 130:2 מ קשבות] 11QPs^a מ קשבות] 11QPs^a מ קשבות לי
 130:5 מ ולדברו] 11QPs^a מ^{ms}(Ken) מ^{ms} (εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ)
 130:5 מ ולדברך] 11QPs^a מ^{ms} (εἰς τὸν λόγον σου; > copula)
 130:6 מ נפשי] 11QPs^a (cf. Pss 42:6, 12; 43:5) מ (נפשי) \ הוחילי
 130:6 מ הוחלתי v 5^{fin} מ

- 130:6 [מרי]שם 4QP^s] שמרים מן; = מש(ו)מים or (מאשמרת cf. BHS^{app})
- 130:7 מן והרבה עמו פדות] 11QP^sa הרב עמו פדה
- 130:8 מן והוא] 11QP^sa הוא
- 132:10 מן 11QP^sa corr (eras.) אל תשב] 11QP^sa* אל תשב תשב(?)
- 132:11 מן מפרי] 11QP^sa כי מפרי
- 132:11 מן לכסא] 11QP^sa על כסא
- 132:12 מן זו] 11QP^sa מן^{ms}(Ken)
- 132:12 מן עדי עד] 11QP^sa עודי עד (but cf. 132:14 [col. VI 6])
- 132:12 מן ישבו] 11QP^sa יעלו
- 132:16 מן רנן] pr. 11QP^sa ירננו
- 133:1 pr. Ps 141 11QP^sa 11QP^sb] pr. Ps 132 מן [131]
- 133:2 מן פי מדותיו] 11QP^sa 11QP^sb פי מדוי; sing.
- 133:3 מן הררי] 11QP^sa מן^{ms}(Ken)
- 133:3 מן שם] 11QP^sa שמה; ἐκεῖ
- 133:3 את הברכה] מן^{ms} ו-חיים מן; (vid.) 11QP^sb את הברכה [חיים] 11QP^sa
- 133:3 מן עד העולם] 11QP^sa מן^{ms}(Ken) עד עולם
- 133:3^{fin} מן עד העולם] 11QP^sa 11QP^sb (cf. 125:5 and 128:6) עד \ עולם שלום על ישראל מן (cf. Ken on Ps 122:9)
- 134:1 pr. Ps 140 11QP^sa(reconstructed)] pr. Ps 133 מן [132]
- 134:2 מן ידיכם] 11QP^sa מן^q(Ken) [VAR and ORTH?]
- 134:2 מן את יהוה] 11QP^sa את שם יהוה
- 135:1 pr. Ps 119 11QP^sa] pr. Ps 134 מן [133]
- 135:1 Order of הללו phrases: c b a in 11QP^sa מן^{ms}(Ken); cf. Ps 113:1 (= a c b)] a b c מן (δοῦλοι κύριον)
- 135:2 מן שעמדים] 11QP^sa (cf. Ps 99:5, 9) ורוממו יה שעומדים
- 135:2 מן אלהינו] 11QP^sa (cf. Ps 116:19) אלוהינו ובתוכך ירושלים
- 135:3 מן הללויה] 11QP^sa הללו את יהוה (> את)
- 135:3 מן כי טוב יהוה] 11QP^sa כי טוב
- 135:3 מן לשמו] 11QP^sa שמו
- 135:4 מן בחר לו יה] 11QP^sa בחר לו
- 135:4 מן ישראל] 11QP^sa ישראל
- 135:4 מן לסגולתו] 11QP^sa מן^{ms}(περιουσιασµὸν ἑαυτῷ; ex 4a?) לסגולה לו (περιουσιασµὸν αὐτοῦ)
- 135:5 מן כי 1°] pr. 11QP^sa אני
- 135:5 מן ואדנינו] 11QP^sa ואלוהינו
- 135:6 מן כל] pr. 11QP^sa אשר
- 135:6 מן לעשות ובאר[] 4QP^sn(vid.) 11QP^sa ... אלהים] לעשות יעשה (> strophe)
- 135:6 מן בשמים ובארץ] 11QP^sa 4QP^sn [vid.] לעשות יעשה ... אלהים] לעשות יעשה (> strophe)
- 135:6 מן בתהומות] 11QP^sa מן^{ms}(Ken, de Rossi) (ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσους)] ות[4QP^sn] ובתהומות
- 135:7 מן ברקים למטר עשה] pr. 4QP^sn [מוצא רוח מאוצר] ומתי 11QP^sa מן; 4QP^sk [מאצרתיו]
- 135:10 מן והרג] pr. 4QP^sk מלכים
- 135:11 מן לסיחון] 4QP^sk את סיחון; τὸν Σηων

- 135:12 [נחלה] 1° נחלה [4QPsⁿ (vid.)]
 135:13 pr. Ps 135:12 4QPs^k מִלְּךָ [134:12] > 4QPsⁿ
 135:15 מִלְּךָ מַעֲשֵׂה [4QPs^k מִלְּמֹסס (ἐργα)]
 135:17 מִלְּךָ אֶף אֵין [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken)] οὐδὲ γάρ
 135:18 מִלְּךָ כָּל [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken)] (καὶ πάντες)
 135:21 בְּרוּךְ [11QPs^a (cf. Ps 134:3 [col. XXVIII 2]) מִלְּמֹסס (ἐυλογῇσει σε)]
 136:3 מִלְּךָ לֹאדְנִי [11QPs^a מִלְּךָ; τῷ κυρίῳ]
 136:4 מִלְּךָ נִפְלְאוֹת גְּדוּלוֹת [11QPs^a מִלְּמֹסס (θαυμάσια)] (θαυμάσια μεγάλα)
 136:7 מִלְּךָ אֲוִרִים [11QPs^a מִלְּךָ; φῶτα]
 136:7^{fin} וְאֵת > 11QPs^a*; > מִלְּךָ כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ \ הַשֶּׁמֶשׁ וְאֵת יִרְחָא כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ
 136:8 מִלְּךָ כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ (> strophe) 11QPs^a corr (eras.); cf. vv⁸ init, 9 init
 136:8 מִלְּךָ לְמַמְשֶׁלֶת [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken); cf. v 9 of מִלְּךָ] (cf. Gen 1:16);
 136:8 מִלְּךָ εἰς ἐξουσίαν
 136:8 מִלְּךָ בֵּינִים [11QPs^a מִלְּךָ; τῆς ἡμέρας]
 136:9 מִלְּךָ אֵת הַיָּרֵחַ [11QPs^a מִלְּךָ]
 136:12 מִלְּךָ וּבִזְרוּעַ [11QPs^a מִלְּךָ]
 136:15 מִלְּךָ וְנֹעַר [11QPs^a מִלְּמֹסס (ἐκτινάξαντι)] (καὶ ἐκτινάξαντι)
 136:22 pr. Ps 135:12 4QPsⁿ [pr. Ps 136:21 11QPs^a (vid., reconstr.) מִלְּךָ]
 137:1 pr. Ps 139 11QPs^a [pr. Ps 136 מִלְּךָ [135]]
 137:1 מִלְּךָ בָּבֶל [11QPs^a מִלְּךָ]
 137:1 מִלְּךָ יִשְׁבְּנוּ [11QPs^a corr מִלְּךָ]
 138:1 מִלְּךָ אֲוִדָה \ יְהוָה 1° 11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi) (ἐξομολογήσομαί σοι,
 138:1 מִלְּךָ אֲוִדָה [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi)] κύριε)
 138:1 מִלְּךָ אֱלֹהִים [11QPs^a corr (eras.) מִלְּמֹסס (Ken)] 2° יְהוָה אֱלֹהִים
 138:4 מִלְּךָ (פִּיךָ) [ORTH, but CORR] 11QPs^a corr (eras.) פִּיךָ 11QPs^a* פִּיכָה
 138:7 מִלְּךָ בִּקְרֵב [11QPs^a מִלְּךָ]
 138:7 מִלְּךָ יָדִיךָ [11QPs^a מִלְּךָ (ידך)] (χείρά σου) מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi)
 139:1 pr. Plea for Deliverance 11QPs^a [pr. Ps 138 מִלְּךָ [137]]
 139:10 מִלְּךָ גַּם [11QPs^a מִלְּךָ]
 139:11 מִלְּךָ אֲוִר [11QPs^a corr (eras.) מִלְּךָ]
 139:11 מִלְּךָ בְּעַדְנִי [11QPs^a מִלְּךָ] [VAR and ORTH]
 139:12 מִלְּךָ כַּחֲשִׁיכָה כְּאֹרֶחַ [11QPs^a מִלְּךָ]
 139:14 מִלְּךָ נֹרָאָה [11QPs^a מִלְּךָ] (φοβερῶς)
 139:14 מִלְּךָ (ἐθανυμαστῶθης) 11QPs^a מִלְּמֹסס (נִפְלְאוֹת, final ה lacking?)
 139:15 מִלְּךָ עֲצָבִי [11QPs^a (error?) מִלְּךָ]
 139:16 מִלְּךָ סִפְרִיךָ [11QPs^a מִלְּךָ]
 139:16 מִלְּךָ וְלֹא [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi). For לו = לא cf. 2 Sam 18:12; 19:7 (?)]
 139:16 מִלְּךָ (οὐθεὶς) [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi)]
 139:16 מִלְּךָ אֶחָד [11QPs^a מִלְּךָ]
 139:16 מִלְּךָ בָּהֶם [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi)] (מהם)
 139:17 מִלְּךָ וְמִה 2° מִה [11QPs^a מִלְּמֹסס (cf. Isa 1:5)] (עַל מִה)
 139:17 מִלְּךָ רִאשֵׁיהֶם [11QPs^a מִלְּמֹסס (Ken, de Rossi)] (ראשיהם)
 139:18 מִלְּךָ וְעוֹדִי [11QPs^a מִלְּךָ] (+ μετὰ σοῦ ἐγώ) (עוֹדִי)
 139:19 מִלְּךָ וְאֲנִשִּׁי [11QPs^a מִלְּךָ] (ἀνδρες)
 139:19 מִלְּךָ סוֹרֵר [11QPs^a מִלְּךָ]

- 139:21 ומתקוממך 11QPs^a] ובתקוממך מ^{ms} (Ken, de Rossi); ומתקוממך מ^{ms} (Ken); καὶ ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς σου 𐤓
- 139:23 לבי 11QPs^a] לבי 𐤓
- 139:23 שרעפי 11QPs^a מ^{ms} (Ken)] שרעפי 𐤓 (cf. Ps 94:19†); τὰς τριβύνας μου 𐤓 [VAR and ORTH]
- 140:1 pr. David's Compositions 11QPs^a] pr. Ps 139 𐤓 𐤓 [138]
- 140:2 חמייס 11QPs^a] חמייס 11QPs^a corr 𐤓
- 140:2 תצרני 11QPs^a מ^{ms} (Ken)] תצרני 𐤓 [ORTH, PHONETIC, VAR?]
- 140:3 היום 11QPs^a מ^{ms} (Ken) 𐤓 (+ ἄλην τὴν ἡμέραν 𐤓^{ms})] מ כל יום
- 140:3 יגרו 11QPs^a] יגרו 𐤓 (יגרו has also been proposed); παρετάσαντο 𐤓
- 140:4 עכביש 11QPs^a (cf. Isa 59:5; Job 8:14†)] עכשור 𐤓 𐤓 (ἀσπίδων)
- 141:1 pr. Ps 93 11QPs^a] pr. Ps 140 𐤓 𐤓 [139]
- 141:5 ותלפתי [possibly יתלפתי] 11QPs^a (error? metathesis?)] ותלפתי 𐤓
- 141:6 נצימו 11QPs^a] נצימו 11QPs^a corr (eras.) 𐤓 [ORTH, CORR]
- 141:7 עצמי 11QPs^a (A possible emendation is עצמי; cf. Ps Sol 16:1-2)] עצמינו 𐤓 (τὰ ὁστά ἡμῶν); τὰ ὁστά αὐτῶν = עצמיהם 𐤓^{ms}
- 141:9 מיד 11QPs^a] מיד 𐤓; ἀπό 𐤓
- 141:9 יקשו 11QPs^a] יקשו 𐤓 [ORTH and VAR?]
- 141:10 אעבר 11QPs^a] אעבר 11QPs^a corr 11QPs^b 𐤓 [ORTH, but CORR]
- 142:1 pr. Ps 155 [Syriac Ps III] 11QPs^a] pr. Ps 141 𐤓 𐤓 [140]
- 142:5 אביטה ימין ואראה 11QPs^a 𐤓 (κατενόουν εἰς τὰ δεξιὰ καὶ ἐπέβλεπον)] אביט ימין וראה (imperatives, נבט) 𐤓
- 142:8 יכתירו 11QPs^a (hif., cf. Ken)] יכתירו 11QPs^a corr (eras.) 𐤓; ὑπομενοῦσιν 𐤓 (= יכתירו?, BHS); [VAR and ORTH]
- 143:3 ירדוף 11QPs^a] ירדוף 𐤓
- 143:3 דכא 11QPs^a corr 𐤓 (cf. Ken and Ps 44:20; 51:10)] דכא 11QPs^a corr 𐤓 (cf. Isa 3:15)
- 143:4 לבי 11QPs^a מ^{ms} (Ken #219)] לבי 𐤓
- 143:4 וישתומם 11QPs^a] וישתומם 𐤓
- 143:5 בכול 11QPs^a (error?)] בכול 11QPs^a corr 𐤓 (בכל) 𐤓
- 143:5 במעשי 11QPs^a מ^{ms} (Ken, de Rossi) 𐤓 (ἐν ποιήμασιν)] במעשה 𐤓
- 143:5 אשיחה 11QPs^a (cf. Ps 119 *passim*; 145:5 [col. XVI 14])] אשוחח 𐤓; ἐμε-λέτων 𐤓
- 143:6 כארץ 11QPs^a מ^{ms} (Ken)] כארץ 𐤓
- 143:6 עיפה (עוף?) 11QPs^a] עיפה (עוף?) 11QPs^a corr 𐤓
- 144:1 pr. Ps 133 11QPs^a 11QPs^b] pr. Ps 143 𐤓 𐤓 [142]
- 144:1 צורי 11QPs^a 11QPs^b (vid.) 𐤓 מ^{ms} (Ken)] צורי לדוד 𐤓 (+ πρὸς τὸν Γολιάδ)
- 144:1 המלד 11QPs^a (error?)] המלד 11QPs^a corr 11QPs^b (ד) 𐤓 (המלמ) 𐤓 (ὁ διδάσκων)
- 144:1 אצבעותי 11QPs^a מ^{ms} (Ken)] אצבעותי 𐤓
- 144:2 ומפלט לי 11QPs^a] ומפלט לי 𐤓 (> מ לי 𐤓^{ms}; cf. 18:3)
- 144:2 עמי 11QPs^a מ^{ms}, sebir (Ken, de Rossi); cf. Ps 18:48//2 Sam 22:48] עמי 𐤓 (τὸν λαόν μου); -σου 𐤓^{ms}; -αὐτοῦ 𐤓^{ms}
- 144:3 אלוהים 11QPs^a] יהוה 𐤓 (cf. v 5 below)
- 144:4 ימיו 11QPs^a] ימיו 𐤓
- 144:5 אלוהים 11QPs^a] יהוה 𐤓 (cf. v 3 above)
- 144:5 ורד 11QPs^a 𐤓 (καὶ κατάρηθι)] ותרד imperf. 𐤓
- 144:15 שיהיה 11QPs^a] שיהיה 𐤓; οὐ κύριος 𐤓

- 145:1 pr. Catena 11QPs^a] pr. Ps 144 מִן ט [143]
 145:1 תפלה 11QPs^a] תהלה מִן ט (αἰνεσις)
 145:1 יהוה 11QPs^{a*}] אלוהי 11QPs^a corr מִן ט (> יהוה)
 145:1^{fin} ועד 11QPs^a] > מִן ט (Refrain is constant to each verse and unique to 11QPs^a)
 145:2 ברוך 11QPs^a] בכל מִן ט; cf. refrain
 145:2 שמו 11QPs^a corr (+ ברוך יהוה וברוך שמו] 11QPs^{a*} [refrain]); > מִן ט
 145:3 והולל 11QPs^{a*}] ומהולל 11QPs^a corr מִן ט (ומהלל); αἰνετός ט
 145:3 ולגדלתו 11QPs^a] ולגדלתו מִן ט
 145:4 ישבחו 11QPs^a] שבחו מִן ט
 145:5 ודבריו 11QPs^a ט (λαλήσουσιν)] ודבריו מִן ט
 145:5 נפלאותיך 11QPs^a ט (καὶ τὰ θαυμάσιά σου)] נפלאותיך מִן ט
 145:5 אשיחא מִן ט; διηγῆσονται ט
 145:6 וגדולותיכה 11QPs^a corr מִן ט (וגדולותיכה)] וגדולותיך מִן ט mss ט (καὶ τὴν μεγαλυσύνην σου)
 145:6 אספר 11QPs^a] אספרנה מִן ט mss (διηγῆσμαι αὐτήν); יספרו ט (διηγῆσονται)
 145:13^{fin} נאמן \ אלוהים בדבריו וחסיד בכול מעשיו 11QPs^a מִן ט mss (Ken #142) ט (v 13^a: πιστὸς κύριος ἐν [+ πᾶσιν = בכול ט mss] τοῖς λόγοις αὐτοῦ / καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ). The 3-strophe; cf. v 17] > מִן ט
 145:15 נותן 11QPs^a corr מִן ט; δίδως ט [var and orth?]
 145:15 אכלמה 11QPs^{a*}] pr. את 11QPs^a corr מִן ט (את אכלם)
 145:16 פותח את ידך] (ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου) מִן ט (> אתה; cf. att. foll.)
 145:18 קרוב יהוה 11QPs^a (cf. ט)] + לכל קראיו לכל אשר (scribal error [ברוך-קרוב], but there should be and are 14 words in v 18 with the refrain; cf. col. XVI 9)
 145:18 באמת 11QPs^a] באמת מִן ט
 145:20 אהביו 11QPs^a] אהביו מִן ט
 145:21 שם קדשו 11QPs^a מִן ט mss (Ken #38 and #142)] שם קדשו מִן ט
 145:21 לעולם שמו וברוך שמו לעולם ו] [עד] 11QPs^a refrain] shorter refrain
 ועד מִן ט (are the last words of the 11QPs^a refrain). Note also the addendum (cf. BHS n. 21^{a-a} and 115:18) in מִן ט mss (Ken): והנחנו נברך: εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ט
 145:21^{fin} זואת לזכרון 11QPs^a (subscript; cf. col. XXVII)] > מִן ט
 145:21^{fin} Short composition preceding Ps 154 11QPs^a (?)] ? מִן ט
 146:1 pr. Ps 105 4QPs^e(?) 11QPs^a] pr. Ps 145 מִן ט [144]
 146:9⁺ יתרום ... יעזת 11QPs^a (+ verse; cf. Ps 33:8; 145:10-12)] יעזת ... יתרום מִן ט
 147:1 pr. Ps 106 (v 48 [ה]לְלוּהָ 4QPs^d] pr. Ps 104 11QPs^a 4QPs^e (reconstructed); pr. Ps 146 מִן ט [145]
 147:1 pr. Ps 104 4QPs^e(reconstructed) 11QPs^a] pr. Ps 106 4QPs^d; pr. Ps 146 מִן ט [145]
 147:1 זמרה אלהינו נָא [וה] זמרה אל[ה]י נָא נעים תהלה 4QPs^d] (dittogr.?)
 זמרה אלוהינו כי נעים נאווה תהלה 11QPs^a (vid., [ה]לה, spacing) מִן ט; ψαλ-
 μός· τῷ θεῷ ἡμῶν ἡδυνθεῖται αἰνεσις ט
 147:14 חלב 4QPs^d ט (καὶ στέαρ)] חלב מִן ט
 147:20 משפטים 11QPs^a] (+ suff. 3 sing.) מִן ט 4QPs^d ומ[שפטים]

- 147:20 מל בל ידעום 11QPs^a 𐤇 (οὐκ ἐδήλωσεν αὐτοῖς)]
 148:1 pr. Ps 146 11QPs^a] pr. Ps 147 𐤇𐤇 [146–147]
 148:1 הללו 11QPs^a] pr. הללו יה 𐤇𐤇 (+ 'Αγγαίου καὶ Ζαχαρίου; only 'Αλλη-
 λουῖά 𐤇^{mss})
 148:1 מל הללו את יהוה מן השמים 11QPs^a]
 148:4 מל מעל השמים 11QPs^a] מעל לשמים
 148:5 מל יהללו 11QPs^a] יהללו
 149:1 pr. Ps 143 11QPs^a] pr. Ps 148 𐤇𐤇
 149:9 לכול חסידיו לבני ישראל עם קודשו 11QPs^a 𐤇^{ms} (Ken #40 [עם ... ככל
 לכול]; cf. Ps 148:14] לכל חסידיו 𐤇𐤇
 150:1 הללו יה] אל 11QPs^a 𐤇^{mss} (Ken) 𐤇^{mss} (haplography?, cf. 𐤇)] pr. [הללו יה]
 MasPs^b(?) 𐤇𐤇 ('Αλληλουῖά); + 'Αγγαίου καὶ Ζαχαρίου 𐤇^{mss}; cf.
 145[146]:1; 146[147]:1, etc.
 150:3 בחקוץ 11QPs^a] בתקע MasPs^b 𐤇 [ORTH and VAR]
 150:6 [נשמה] MasPs^b(?) 𐤇𐤇] הנשמות 11QPs^a
 150:6^{fin} + 6 or 7 compositions 11QPs^a] end of Psalter MasPs^b 𐤇; + Psalm 151
 𐤇

5.6 Compositions Lacking in the Massoretic Psalter

- 151AB Ps 151AB 11QPs^a 𐤇] > 𐤇
 151AB pr. Ps 134 11QPs^a] pr. Ps 150 𐤇𐤇^{ms} La; > 𐤇
 151B End of Psalter 11QPs^a[151 AB] 𐤇 La] Ps 150 ends Psalter 𐤇
 Last Words David's Last Words (= 2 Sam 23:1–7) 11QPs^a] > Psalter 𐤇𐤇
 Last Words רועץ חִצְיָנִית 11QPs^a (Sanders: read חציננת?, cf. Ps 57:5)] > Psalter 𐤇𐤇;
 חנית רועץ חנית 2 Sam 23:7 𐤇𐤇
 Last Words שרף 11QPs^a* 2 Sam 23:7 𐤇] שרף 11QPs^a corr (eras.)
 Sirach 51 Sirach 51:13–30 [some reconstr.] 11QPs^a] > 𐤇; > Psalter 𐤇𐤇 La
 154:1–19 Ps 154 [= Ps II in 𐤇]:1–19 11QPs^a] > 𐤇𐤇
 155:1–19 Ps 155 [= Ps III in 𐤇]:1–19 11QPs^a] > 𐤇𐤇
 Apocr. Pss Three Songs against Demons 11QPsAp^a] > 11QPs^a 𐤇𐤇
 Apostro. Zion Apostrophe to Zion 4QPs^f 11QPs^a 11QPs^b] > 𐤇𐤇
 Apostro. Zion pr. Ps 109 4QPs^f] pr. Sir 51:1–23[13–30] 11QPs^a; > 𐤇𐤇
 Apostro. Judah Apostrophe to Judah 4QPs^f] > 11QPs^a 𐤇𐤇
 Catena Catena of Ps 118 11QPs^a 11QPs^b] > 𐤇𐤇
 Catena pr. Ps 136 11QPs^a] > 𐤇𐤇; ? 11QPs^b
 David's Comp David's Compositions 11QPs^a] > 𐤇𐤇
 Eschat. Hymn Eschatological Hymn 4QPs^f] > 11QPs^a 𐤇𐤇
 Hymn Hymn to the Creator] > 𐤇𐤇
 Plea for Deliverance 11QPs^a 11QPs^b] > 𐤇𐤇

6. Bibliography

Primary Sources and Listings of Variants:

Bardtke, H., "Librum Psalmorum," in K. Elliger and W. Rudolph (eds.), *Biblia Hebraica Stuttgartensia* (Stuttgart: Deutsche Bibelstiftung 1966–77).

- Fitzmyer, J. A., *The Dead Sea Scrolls. Major Publications and Tools for Study* (rev. ed., SBLRBS 20; Atlanta: Scholars Press, 1990).
- Flint, P. W., "The Psalters at Qumran and the Book of Psalms." Ph.D. Dissertation, University of Notre Dame, USA (1993) 54-106.
- "Methods for Determining Relationships Among the Dead Sea Psalms Scrolls," in M. O. Wise et al (eds.), *Methods of Investigation of the Dead Sea Scrolls and the Khirbet Qumran Site: Present Realities and Future Prospects* (Annals of the New York Academy of Sciences 722; New York: New York Academy of Sciences, 1994) 197-209 + 210-211 (discussion).
 - *The Dead Sea Psalms Scrolls and the Book of Psalms* (STDJ 17; Leiden: Brill, 1997) 86-116.
- Kennicott, B. (ed.), *Vetus Testamentum Hebraicum cum Variis Lectionibus* (2 vols.; Oxford: Clarendon Press, 1776-80).
- Kittel, R. (ed.), *Biblia Hebraica* (16th ed.; Stuttgart: Württembergische Bibelanstalt, 1971).
- Ouellette, J., "Variantes Qumrâniennes du livre des Psaumes," *RevQ* 7/25 (1969) 105-23.
- Rahlfs, A. (ed.), *Psalmi cum Odis. Septuaginta, Vetus Testamentum Graecum, Auctoritate Academiae Scientiarum Gottingensis editum* X (3rd ed.; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1979).
- Reed, S. A., *The Dead Sea Scrolls Catalogue: Documents, Photographs and Museum Inventory Numbers*, revised by Marilyn J. Lundberg with the collaboration of Michael J. Phelps. (SBLRBS 32; Atlanta: Scholars Press, 1994).
- Rossi, J. B. de, *Variae Lectiones Veteris Testamenti* (4 vols.; Parma, 1784-88 [repr. Amsterdam, 1969]).
- Sanders, J. A., *The Psalms Scroll of Qumrân Cave 11 [11QPs^a]* (DJD IV; Oxford: Clarendon Press, 1965).
- *The Dead Sea Psalms Scroll* (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1967).
- Skehan, P. W., "Qumran and Old Testament Criticism," in M. Delcor (ed.), *Qumrân. Sa piété, sa théologie et son milieu* (BETL 46; Paris: Éditions Duculot; Leuven: Leuven University Press, 1978) 163-82, esp. 173-82.
- Ulrich, E., "An Index of the Passages in the Biblical Manuscripts from the Judean Desert (Part 2: Isaiah-Chronicles)," *Dead Sea Discoveries* 2 (1995) 86-107.

Secondary Sources:

- Aejmelaeus, A., "What Can We Know about the Hebrew *Vorlage* of the Septuagint?," *ZAW* 99 (1987) 58-89.
- Barr, J., "Translators' Handling of Verb Tense in Semantically Ambiguous Contexts," in C. Cox (ed.), *VI Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Jerusalem 1986* (SCS 23; Atlanta: Scholars Press, 1987) 381-403.
- Brooke, G. and B. Lindars (eds.), *Septuagint, Scrolls and Cognate Writings. Papers Presented to the International Symposium on the Septuagint and Its Relations to the Dead Sea Scrolls and Other Writings* (SBLSCS 33; Atlanta: Scholars Press, 1992).
- Caloz, M., *Étude sur la LXX origénienne du Psautier* (OBO 19; Freiburg, Suisse: Éditions Universitaires; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1978).
- Cook, J., "On the Relationship between 11QPs^a and the Septuagint on the Basis of the Computerized Data Base (CAQP)," in G. Brooke and B. Lindars (eds.), *Septuagint, Scrolls and Cognate Writings. Papers Presented to the International Symposium on the*

- Septuagint and Its Relations to the Dead Sea Scrolls and Other Writings* (SBLSCS 33; Atlanta: Scholars Press, 1992) 107–30.
- Flint, P. W., "The Psalters at Qumran and the Book of Psalms." Ph.D. Dissertation, University of Notre Dame, USA (1993) 199–207.
- "The Psalms from the Judaean Desert and the Septuagint Psalter," in L. Greenspoon and O. Munnich (eds.), *VIII Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Paris 1992* (SBLSCS 41; Atlanta: Scholars Press, 1995) 203–17.
 - *The Dead Sea Psalms Scrolls and the Book of Psalms* (STDJ 17; Leiden: Brill, 1997) 228–36.
- Hedley, P. L., "The Göttingen Investigation and Edition of the Septuagint," *HTR* 26 (1933) 57–72.
- Hiebert, R. J. V., *The 'Syrohexaplaric' Psalter* (SBLSCS 27; Atlanta: Scholars Press, 1989).
- Jellicoe, S., *The Septuagint and Modern Study* (Oxford: Clarendon Press, 1968; repr. Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1989).
- McCarter, P. Kyle, *Textual Criticism. Recovering the Text of the Hebrew Bible* (Guides to Biblical Scholarship; Philadelphia: Fortress, 1986).
- Olofsson, S., *The LXX Version. A Guide to the Translation Technique of the Old Testament* (ConBOT 30; Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1990).
- *God is My Rock. A Study of Translation Technique and Theological Exegesis in the Septuagint* (ConBOT 31; Stockholm: Almqvist and Wiksell, 1990).
- Pietersma, A., "The Greek Psalter: A Question of Methodology and Syntax," *VT* 25 (1976) 60–69.
- "Proto-Lucian and the Greek Psalter," *VT* 37 (1977) 66–72.
 - *Two Manuscripts of the Greek Psalter* (AB 77; Rome: Biblical Institute Press) 1978.
 - "David in the Greek Psalms," *VT* 30 (1980) 213–26.
 - "The Edited Text of P. Bodmer XXIV," *BASP* 17 (1980) 67–79.
 - "Septuagint Research: A Plea for a Return to Basic Issues," *VT* 35 (1985) 296–311.
 - "Ra 2110 (P. Bodmer XXIV) and the Text of the Greek Psalter," in D. Fraenkel, U. Quast and J. Wm Wevers (eds.), *Studien zur Septuaginta – Robert Hanhart zu Ehren* (MSU 20; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1990) 262–86.
 - "Articulation in the Greek Psalms: The Evidence of Papyrus Bodmer XXIV," in G. J. Norton and S. Pisano (eds.), *Tradition of the Text. Studies offered to Dominique Barthélemy in Celebration of his 70th Birthday* (OBO 109; Freiburg, Schweiz: Universitätsverlag; Göttingen: Vandenhoeck and Ruprecht, 1991) 184–202.
- Sailhammer, J., *The Translational Technique of the Greek Septuagint for the Hebrew Verbs and Participles in Psalms 3–41* (Studies in Biblical Greek 2; New York: Peter Lang, 1991).
- Swete, H. B., *An Introduction to the Old Testament in Greek* (2nd ed, rev. by R. R. Ottley; Cambridge: University Press, 1914 [repr. Peabody, MA: Hendrickson, 1989]).
- Voitila, A., "La Technique de traduction du *yiqtol* (l'imparfait hébreu) dans l'histoire de Joseph grecque (Gen 37, 39–50)," in C. Cox (ed.), *VII Congress of the International Organization for Septuagint and Cognate Studies, Leuven 1989* (SCS 31; Atlanta: Scholars Press, 1991) 223–37.
- "What the Translation of Tenses Tells about the Septuagint Translators," *Scandinavian Journal of the Old Testament* 10 (1996), 183–196.